

poznaj swoje prawa

o alimentach zaliczce alimentacyjnej i świadczeniach rodzinnych

poradnik prawny dla kobiet
stan prawny na dzień 1 września 2006 r.

Warszawa, 2006

Centrum Praw Kobiet
ul. Wilcza 60/ 19
00 - 679 Warszawa
tel. (48 22) 652 01 17
tel./ faks: (48 22) 622 25 17
e-mail: temida@cpk.org.pl
<http://www.cpk.org.pl>
© Women's Rights Center

Przygotowała: Joanna Różyńska
Zaktualizowała: Marta Krawczyńska
Redakcja: Hanna Dąbrowiecka

Wydanie trzecie

Niniejszy poradnik został opublikowany dzięki pomocy finansowej Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Za treść tego poradnika odpowiada Centrum Praw Kobiet.

ISBN 83-89888-01-7

Egzemplarz bezpłatny

Skład i łamanie: Sławomir Dąbrowski,
Druk: „KRISMARK” sp. z o. o.

Spis treści:

Wstęp	4
Mity i fakty	5
1. Czym są alimenty?	6
2. Komu i od kogo należą się alimenty?	8
2.1. Rodzice i dzieci	8
2.2. Alimenty w przypadku przysposobienia	9
2.3. Małżonkowie	10
(A) Obowiązek alimentacji między małżonka	11
(B) Obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny	11
2.4. Rodzeństwo	13
2.5. Inni krewni	14
3. Jak uzyskać należne alimenty?	14
3.1. Alimentacja dobrowolna	14
3.2. Sądowe dochodzenie alimentów	16
3.3. Egzekucja alimentów - postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych	17
4. Jak uzyskać pomoc materialną, gdy nie można wyegzekwować alimentów?	20
4.1. Zaliczka alimentacyjna	21
4.2. Świadczenia rodzinne	24
(A) Zasiłek rodzinny	25
(B) Dodatki do zasiłku rodzinnego	27
(C) Jak uzyskać zasiłek rodzinny?	33
(D) Kto wypłaca zasiłek rodzinny?	33
5. Uchylenie się od płacenia alimentów jest PRZESTĘPSTWEM!	34
6. Alimenty zagraniczne	35
7. Alimenty i rozwód	38
8. Alimenty i ustalenie ojcostwa	40
9. Zmiana wysokości orzeczonych alimentów	41
10. Na sali sądowej	41
11. Nie poddawaj się!	43
12. Wzory pism procesowych	44
12.1. Pozew o alimenty	44
12.2. Pozew o podwyższenie alimentów	47
12.3. Wniosek o wszczęcie egzekucji świadczeń alimentacyjnych	49
12.4. Pozew o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane	51
12.5. Pozew o przyczynianie się do zaspokojenia potrzeb rodziny	54
12.6. Wniosek o nakazanie wypłacenia małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka	56
13. Gdzie szukać pomocy w trudnej sytuacji życiowej?	58

WSTĘP

Odpowiednie zabezpieczenie finansowe stanowi jedną z najczęstszych trosk współczesnych kobiet. Zapewne wiele z was zna tego typu problemy i wie, jak trudno utrzymać rodzinę w dzisiejszych czasach, gdy ceny niezbędnych do życia produktów i usług rosną o wiele szybciej niż płace. Szczególnie ciężko jest osobom samotnie wychowującym dzieci, osobom starszym i niezdolnym do samodzielnego zarobkowania i utrzymania się. W wielu rodzinach nie trzeba przypominać o tym, że obowiązkiem rodziców jest utrzymanie dzieci; nie trzeba również przypominać dorosłym już dzieciom, że powinny wspierać swoich rodziców.

Istnieją jednak rodziny, w których osoby moralnie i prawnie zobowiązane do utrzymywania najbliższych nie wywiązują się z tego obowiązku. Zdajemy sobie sprawę, że domaganie się świadczeń finansowych od tych, którzy nie poczuwają się do swych obowiązków, nie jest łatwe, że wiąże się to z przykrymi emocjami i stresem. Szczególnie nieprzyjemne może być sądowe dochodzenie świadczeń należnych dziecku od rodzica nie sprawującego nad dzieckiem bezpośredniej opieki. Wiele rozwiedzionych kobiet rezygnuje z tej możliwości i samotnie wypełnia obowiązek, który zgodnie z prawem powinien być rozłożony na oboje rodziców. Warto więc przypomnieć, że dziecko ma prawo do egzekwowania należnych świadczeń od obojga rodziców, a - dopóki jest małoletnie - opiekująca się nim matka powinna reprezentować jego interesy. Mimo wielu uciążliwości i nieprzyjemności wiążących się z procesem sądowym domaganie się świadczeń na rzecz dziecka od nie wywiązującego się dobrowolnie ze swych powinności ojca jest w pełni uzasadnione.

Mamy nadzieję, że nasz poradnik pomoże wam w podjęciu decyzji i pozwoli lepiej poznać przysługujące wam prawa. Znajdziecie w nim wzory pozwów o alimenty oraz informacje o tym, co zrobić, aby wyegzekwować zasądzone świadczenia, otrzymać zaliczkę alimentacyjną lub świadczenia rodzinne.

Mity i fakty

MIT: *Skoro to kobieta chciała rozwodu, powinna sama sobie radzić z dziećmi!*

FAKT: Rozwód nie zwalnia rodziców z obowiązku wychowywania i utrzymywania dzieci. Twój były mąż ma obowiązek łożenia na dzieci i uczestniczenia w ich wychowywaniu.

MIT: *Dzieci mieszkają z matką, więc ona powinna je utrzymywać.*

FAKT: To, że dzieci nie mieszkają z ojcem pod jednym dachem, nie oznacza, że obowiązki ojca wobec dzieci wygasły.

MIT: *Jeśli ojciec dziecka nie chce łożyć na jego utrzymanie, to nic go do tego nie zmusi.*

FAKT: Istnieją środki prawne pozwalające na wyegzekwowanie alimentów od osób, które uchylają się od obowiązku łożenia na osoby bliskie.

MIT: *Chodzenie do sądu to tylko strata czasu!*

FAKT: W obiegowej opinii odpowiedzialność za wychowanie potomstwa ponosi kobieta. Jeśli czujesz, że w trakcie rozprawy sędzia przychyliła się do tej opinii, nie poddawaj się! Prawo zobowiązuje oboje rodziców do zaspokajania potrzeb dzieci. Jeśli wyrok sądu pierwszej instancji uznajesz za krzywdzący dla dzieci, możesz odwołać się do instancji wyższej.

MIT: *Jeśli ojciec dziecka jest niezamożny, alimentów płacić nie musi.*

FAKT: Rodzice zobowiązani są łożyć na dzieci nawet wtedy, gdy ich dochody są niewielkie, a dodatkowe ich uszczuplenie stanowiłoby dla nich duży ciężar.

MIT: *Proszenie o alimenty jest poniżające!*

FAKT: Źle pojęta ambicja nie pomoże ci w zapewnieniu dzieciom właściwego poziomu życia. Występujesz o alimenty lub o ich podwyższenie w interesie dzieci.

MIT: *Ojciec dziecka nie płaci na jego utrzymanie, twierdząc, że ma teraz następne dziecko z inną partnerką, i o nie przede wszystkim musi się zatroszczyć.*

FAKT: Fakt posiadania dzieci z innego związku nie zwalnia z obowiązków wobec dzieci ze związków poprzednich.

MIT: *Ojciec dziecka nie chce płacić alimentów, ponieważ jest z dzieckiem skonfliktowany i nie podoba mu się jego zachowanie.*

FAKT: Rodzice nie mogą uchylić się od swoich obowiązków względem niesamodzielnego finansowo dziecka, choćby dziecko zachowywało się nagannie.

1. CZYM SĄ ALIMENTY?

Słowo „**alimenty**” wywodzi się od łacińskiego *alimentum*, co znaczy pokarm. Współcześnie pojęcie to oznacza przede wszystkim świadczenia o charakterze pieniężnym (zazwyczaj ustalone przez sąd), przysługujące osobie nie mogącej się samodzielnie utrzymać lub znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej od osoby z nią spokrewnionej lub jej od małżonka.

Alimenty są świadczeniem okresowym, co oznacza, że są one wypłacane co pewien czas, z reguły miesięcznie. Prawo dokładnie określa, kto jest uprawniony do alimentów i kto jest zobowiązany do ich uiszczania (patrz rozdział 2: *Komu i od kogo należą się alimenty?*).

Obowiązek alimentacyjny polega na dostarczaniu uprawnionemu środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania (art. 128 k.r.o.). Przez dostarczanie środków utrzymania rozumie się zapewnienie uprawnionemu (np. dziecku) mieszkania, ogrzewania, oświetlenia, wyżywienia, odzieży, opieki lekarskiej, ochronę jego osoby i majątku itd. Przez środki wychowania rozumie się środki niezbędne do prawidłowego rozwoju fizycznego i duchowego osoby uprawnionej, a więc w przypadku dziecka - środki umożliwiające zapewnienie mu odpowiedniej pielęgnacji i pieczy, zapewnienie mu odpowiedniego wykształcenia oraz rozwinięcie jego zainteresowań i uzdolnień.

Przepisy o obowiązku alimentacyjnym nie określają, w jaki sposób należy dostarczać wymienione środki utrzymania i wychowania. W typowej sytuacji, gdy osobę uprawnioną i zobowiązaną łączą nie tylko więzy prawne, ale i uczuciowe (np. gdy ty, twój mąż i wasze dzieci mieszkacie razem i tworzycie zgodną rodzinę), środki te dostarczane są w naturze. Oznacza to, że rodzice dokładają osobistych starań w celu zapewnienia emocjonalnego i intelektualnego rozwoju dziecka oraz dobrowolnie troszczą się o jego potrzeby materialne, kupując mu jedzenie, ubrania, lekarstwa itp. Natomiast w sytuacji, gdy stosunki między osobą uprawnioną i zobowiązaną uniemożliwiają dostarczanie środków alimentacyjnych w naturze, świadczenia te przybierają postać pieniężną - osoba zobowiązana regularnie wypłaca osobie uprawnionej określoną kwotę pieniędzy.

Wysokość należnych świadczeń alimentacyjnych ustala się, biorąc pod uwagę łącznie dwa następujące czynniki (art. 135 k.r.o):

- **uzasadnione potrzeby osoby uprawnionej (np. dziecka);**
- **zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego (np. rodzica).**

Usprawiedliwione potrzeby nie oznaczają potrzeb elementarnych! Chodzi tu o zapewnienie osobie uprawnionej odpowiednich, a nie jedynie minimalnych warunków bytowania. Dziecko musi mieć zagwarantowane godziwe warunki mieszkaniowe, wyżywienie zapewniające jego prawidłowy rozwój, odzież stosowną do wieku, odpowiednią opiekę lekarską oraz warunki do uczenia się. Wyjście poza wymienione wyżej potrzeby zależy od osobistych cech dziecka (np. gdy ma ono wybitny talent, powinno mieć możliwość jego rozwijania), zamożności zobowiązanego i przyjętego przez niego modelu konsumpcji.

Przy ocenie możliwości finansowych osoby zobowiązanej brane są pod uwagę nie tylko te środki, którymi osoba ta aktualnie dysponuje, ale i te, którymi dysponować może. Jeśli więc ojciec dziecka ma wykształcenie lub umiejętności, dzięki którym mógłby znaleźć dobrze płatną pracę, ale pracuje niezgodnie ze swoimi kompetencjami, wykonując inny, mniej dochodowy zawód, albo nie pracuje w ogóle, sąd weźmie pod uwagę kwotę zarobków, którą mógłby on uzyskiwać, gdyby podjął pracę zgodną ze swoim umiętnościami.

UWAGA! W czasie rozprawy o alimenty od ojca sąd będzie rozpatrywał także twoje możliwości zarobkowe! Może się zatem zdarzyć, iż uzna on, że ty sama, ze względu na swoje kompetencje zawodowe, mogłabyś mieć większy, niż dotychczas wkład finansowy w wychowanie dziecka. Nie oznacza to jednak, że w takiej sytuacji sąd automatycznie zasądzi od ojca dziecka niższe alimenty! Często przecież jest tak, że z racji sprawowania bezpośredniej opieki nad dziećmi, twój czas i dyspozycyjność zawodowa, a tym samym możliwość zarabiania większych pieniędzy, są istotnie ograniczone. Fakt, że dzieci mieszkają z tobą, obarcza cię licznymi obowiązkami, których nie ma ojciec. Możesz zatem - i powinnaś - w sądzie powołać się na ten argument, zwłaszcza że prawo dopuszcza możliwość realizowania obowiązku alimentacyjnego nie tylko w postaci pieniężnej, ale także poprzez podjęcie osobistych starań o utrzymanie i wychowanie potomstwa. Osobiste starania o utrzymanie dziecka to np. pielęgnacja dziecka, dbanie o utrzymanie w należytym stanie jego odzieży, przygotowywanie posiłków itp. Osobiste starania o wychowanie dziecka - to np. organizowanie czasu pracy i odpoczynku dziecka, pomoc w nauce itp. Matka, pod której bezpośrednią opieką pozostają dzieci, może wykonywać swój obowiązek alimentacyjny w całości lub w części przez osobiste starania - starania te, poza wartością materialną, mają dla dziecka niewymierną wartość moralną i uczuciową.

Obowiązek alimentacyjny strony mogą ustalić między sobą samodzielnie, w drodze umowy. Jeśli zaś nie ma między nimi zgody, obowiązek alimentacyjny może ustalić sąd w toku procesu o alimenty. Ponadto sąd zawsze orzeka o alimentach, gdy wydaje wyrok rozwodowy - ustala on wtedy obowiązek alimentacyjny każdego z rodziców w stosunku do ich wspólnych małoletnich dzieci (sąd ustali więc, w jakiej części ty, a w jakiej twój mąż zobowiązani jesteście do łożenia na wasze wspólne dzieci).

UWAGA! Pamiętaj, że świadczenia alimentacyjne mają charakter okresowy, a zatem przedawniają się z upływem 3 lat. Wiedz jednak, że nie przedawnia się sam obowiązek alimentacyjny, a jedynie pojedyncze, miesięczne świadczenia.

2. KOMU I OD KOGO NALEŻĄ SIĘ ALIMENTY?

Alimenty przeważnie kojarzą się nam z rozwodem i z samotnym wychowywaniem dziecka. Jest to niewątpliwie słuszne skojarzenie, choć – co pokażą dalsze podrozdziały - obowiązek alimentacyjny występuje także w innych sytuacjach, nie tylko przy rozwodzie.

2.1. Rodzice i dzieci

Obowiązek alimentacyjny dotyczy zarówno rodziców, jak i dzieci - zależnie od sytuacji, w jakiej się znajdują.

UWAGA! Obowiązek alimentacyjny ciąży na biologicznym ojcu dziecka, o ile jego ojcostwo zostało prawnie ustalone. Polskie prawo uznaje, że ojcem dziecka jest:

- w przypadku dziecka, które urodziło się w trakcie trwania małżeństwa albo przed upływem 300 dni od jego ustania (rozwodu) lub unieważnienia - mąż matki dziecka;
- w przypadku dziecka pozamałżeńskiego:
  - mężczyzna, który dobrowolnie uznał dziecko w sądzie opiekuńczym albo przed urzędnikiem stanu cywilnego;
  - mężczyzna, którego ojcostwo zostało ustalone w wyniku postępowania sądowego o stwierdzenie ojcostwa (patrz rozdział 8: *Alimenty i ustalenie ojcostwa*).

Obowiązek alimentacyjny rodziców w stosunku do dziecka powstaje z chwilą urodzenia się dziecka i wygasa wówczas, gdy dziecko jest w stanie samodzielnie się utrzy-

mać. Nie ma w polskim prawie określonej granicy wiekowej, po której przekroczeniu dziecko automatycznie traciłoby prawo do alimentów. Uzyskanie pełnoletności nie zmienia sytuacji prawnej dziecka w zakresie alimentów, pod warunkiem, że kontynuuje ono naukę i czas studiów rzeczywiście przeznacza na zdobywanie wiedzy i kwalifikacji zawodowych. Obowiązek alimentacyjny nie wygasa w ogóle, jeżeli dziecko na skutek kalectwa, czy niedorozwoju umysłowego nie jest w stanie samodzielnie zdobywać środków utrzymania. Przed osiągnięciem przez dziecko pełnoletności obowiązek alimentacyjny może ustać wyjątkowo, gdy dziecko zdobędzie zawód lub podejmie zatrudnienie w czasie pobierania nauki, a osiągnięte zarobki pozwolą mu na zaspokojenie jego potrzeb.

Warto pamiętać, że dziecko ma prawo do alimentów tak długo, jak długo nie jest w stanie się utrzymać, a zatem także wtedy, gdy nie znajduje się w niedostatku. Dzieci mają prawo do takiej samej stopy życiowej, jak ich rodzice, co oznacza, że rodzice powinni zapewnić im warunki materialne odpowiadające tym, w jakich sami żyją. Z drugiej strony - rodzice zobowiązani są dzielić się z dziećmi choćby najskromniejszymi dochodami i nie mogą uchylić się od obowiązku alimentacyjnego, nawet jeśli stanowiłby on dla nich nadmierny ciężar.

Podobnie dzieci, gdy dorosną i usamodzielniają się, zobowiązane są wspierać finansowo swoich rodziców, zwłaszcza gdy znajdują się oni w niedostatku.

2.2. Alimenty w przypadku przysposobienia

Obowiązek alimentacyjny istnieje nie tylko pomiędzy rodzicami i ich naturalnymi (biologicznymi) dziećmi, ale także między rodzicami a dziećmi adoptowanymi (przysposobionymi). Kształtuje się on różnie, w zależności od tego, czy adopcja miała charakter pełny czy niepełny.

W przypadku **adopcji pełnej** - między przysposabiającym (np. tobą) a przysposobionym (dzieckiem) powstaje prawny stosunek pokrewieństwa, co oznacza, iż pozostajecie ze sobą w takim stosunku jak rodzice (matka i ojciec) i dzieci (córka lub syn), a w stosunku do krewnych przysposabiającego (w tym wypadku twoich) - przysposobiony (dziecko) nabywa takie same prawa i obowiązki, jakie ma naturalny syn czy córka. Obowiązek alimentacyjny wygląda w takiej sytuacji identycznie, jak pomiędzy rodzicami i ich naturalnymi dziećmi (patrz rozdział 2.1.: *Rodzice i dzieci*), wygasa on natomiast pomiędzy przysposobionym a jego naturalnymi rodzicami.

Przy **adopcji niepełnej** - stosunek pokrewieństwa powstaje tylko pomiędzy przysposabiającym (np. tobą) a przysposobionym (dzieckiem). Skutki adopcji nie rozciągają się na

rodzinę przysposabiającego (w tym wypadku twoją), a więc twoje własne dzieci i dzieci przysposobione nie są tu uważane za rodzeństwo. W takiej sytuacji obowiązek alimentacyjny względem przysposobionego obciąża w pierwszej kolejności ciebie, a dalej jego naturalnych rodziców i jego naturalne rodzeństwo.

UWAGA! Pamiętaj, że w sytuacji, gdy jeden z małżonków (np. twój mąż) przysposobił dziecko drugiego małżonka (twoje), przysposobienie takie nie zmienia faktu, iż obowiązek alimentacyjny obciąża także ciebie i twoich krewnych. W takiej sytuacji zakres obowiązku alimentacyjnego pomiędzy twoim byłym mężem a twoim dzieckiem zależy od tego, czy twój nowy mąż dokonał przysposobienia pełnego czy niepełnego. Jeśli nastąpiło przysposobienie pełne, to obowiązek alimentacyjny obciąża ciebie i twojego nowego męża, ustaje zaś w stosunku do byłego męża. W przypadku przysposobienia niepełnego między twoim dzieckiem a nowym mężem powstaje obowiązek alimentacyjny, ale jednocześnie nie wygasa on w stosunku do byłego męża, który jest zobowiązany do alimentacji w pierwszej kolejności, przed twoim nowym mężem.

2.3. Małżonkowie

(A) Obowiązek alimentacji między małżonkami

Obowiązek alimentacyjny istnieje pomiędzy małżonkami - zarówno wtedy, gdy są małżeństwem, jak i wówczas, gdy już nim nie są.

Jak powszechnie wiadomo, małżonkowie zobowiązani są do wspólnego pożycia i wspierania się w trudnych chwilach. Dotyczy to także sfery finansowej. Niestety, zdarzają się sytuacje, że małżonkowie odmawiają sobie jakiegokolwiek pomocy materialnej i warunki życia każdego z nich różnią się diametralnie. W takim wypadku ten z małżonków, którego sytuacja jest gorsza, może zwrócić się do małżonka lepiej sytuowanego o pomoc finansową w postaci alimentów (zwłaszcza wtedy, gdy mieszka oddzielnie albo gdy, z różnych przyczyn, nie jest w stanie sam się utrzymać - np. ze względu na trwałe inwalidztwo). Jeżeli małżonek nie chce łączyć na drugiego dobrowolnie, można założyć mu sprawę o alimenty.

Sytuacja wygląda trochę inaczej, gdy chodzi o **obowiązek alimentacyjny pomiędzy byłymi małżonkami**. Zakres tego obowiązku uzależniony jest bowiem nie tylko od możliwości finansowych małżonka uprawnionego i zobowiązanego, ale również od tego, która strona uznana została za winą rozkładu pożycia małżeńskiego.

I tak, w przypadku, gdy wyrok rozwodowy został wydany bez orzekania o winie albo gdy oboje małżonkowie zostali uznani winnymi lub niewinnymi rozkładu pożycia, każdy z nich

zobowiązany jest do udzielenia drugiemu wsparcia finansowego, ale tylko w sytuacji, gdy ex-małżonek znajdzie się w niedostatku, i tylko przez okres 5 lat od chwili orzeczenia rozwodu. Jeżeli więc twoja stopa życiowa uległa po rozwodzie jedynie obniżeniu, a bogatszemu małżonkowi powodzi się lepiej, nie masz podstaw do wystąpienia o alimenty.

Sytuacja wygląda zupełnie inaczej, gdy sąd orzekł o winie tylko jednego z małżonków. Wówczas małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia nie może żądać alimentów od małżonka niewinnego, nawet gdyby popadł w skrajny niedostatek i nie mógł się sam utrzymać. Z kolei małżonek, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, może żądać alimentów od małżonka wyłącznie winnego nawet wówczas, gdy nie popadł w niedostatek, a rozwód spowodował jedynie nieznaczne pogorszenie jego sytuacji życiowej. Ten rodzaj zobowiązania małżonka nie jest ograniczony żadnym terminem, może natomiast wygasnąć z następujących przyczyn:

- gdy osoba uprawniona do alimentów ponownie wstąpi w związek małżeński;
- zmienią się okoliczności, na podstawie których orzeczono o obowiązku alimentacyjnym;
- jeden z małżonków umrze.

Jeżeli więc rozwód orzeczony został z ustaleniem wyłącznej winy twojego męża, twój ex-małżonek uwolni się od obowiązku alimentacyjnego względem ciebie dopiero wtedy, gdy ponownie wyjdiesz za mąż lub gdy zmienią się okoliczności, na podstawie których przyznano ci od niego alimenty (np. gdy popadnie on w skrajną nędzę, a ty uzyskasz dobrze płatną pracę). Obowiązek alimentacyjny nie jest dziedziczny, w związku z czym wygasa w razie śmierci jednej ze stron.

(B) Obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny

Jednym z podstawowych obowiązków ciążących na małżonkach jest obowiązek współdziałania dla dobra rodziny. Artykuł 27 k.r.o. stanowi, że oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokojenia potrzeb rodziny, którą założyli. Spełnianie tego obowiązku może polegać na dostarczaniu środków finansowych, ale także, w całości lub części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym.

W odróżnieniu do omówionego wyżej obowiązku alimentacyjnego między małżonkami oraz obowiązku alimentacyjnego między rodzicami i dziećmi, które mają charakter indywidualny - łączą ściśle oznaczone osoby (określonego uprawnionego i określonego zobowiązane-

go), obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny ma charakter grupowy (zespołowy). Znajduje to wyraz w jego następujących właściwościach:

- zobowiązanymi do świadczenia na rzecz rodziny są niepodzielnie oboje małżonkowie;
- uprawnionymi są dzieci i każdy z małżonków względem drugiego;
- dostarczane przez zobowiązanych środki wykorzystywane są wspólnie, we wspólnym gospodarstwie domowym.

Ponadto zakres obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny nie jest - jak to ma miejsce w przypadku indywidualnych obowiązków alimentacyjnych - wyznaczony wyłącznie przez zarobkowe i majątkowe możliwości małżonków, lecz także według sił każdego z nich. Oznacza to, że małżonkowie są zobowiązani do maksymalnego wysiłku fizycznego i umysłowego, jeśli jest to konieczne ze względu na szczególne potrzeby ich rodziny, a zwłaszcza dzieci. Jeśli bowiem chodzi o potrzeby dzieci, należy uwzględniać je w możliwie szerokim zakresie, biorąc pod uwagę np. ich szczególne uzdolnienia czy zainteresowania.

UWAGA! Pamiętaj, że w przypadku obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, fundamentalne znaczenie ma zasada równej stopy życiowej wszystkich jej członków. W praktyce oznacza ona, że masz prawo domagać się od swojego męża, gdy jego zarobki są zdecydowanie wyższe od twoich, aby w większym stopniu niż ty przyczyniał się finansowo do utrzymania domu i dzieci. Masz prawo domagać się, aby wszyscy członkowie rodziny wiedli życie na podobnym standardzie.

Polskie prawo przewiduje dwa sposoby sądowego dochodzenia świadczeń z tytułu obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny.

Po pierwsze, możesz wstąpić do sądu z powództwem o przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny (wzór pozwu w rozdz. 12.5.). Dochodzenie w tym trybie nie różni się, co do zasady, od zwykłego dochodzenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz poszczególnych uprawnionych osób (dalsze szczegóły patrz rozdz. 3: *Jak uzyskać należne alimenty?*). Pewne jego odmienności wyrażają się jednak w tym, że:

- mimo iż żąda się tu zasądzenia odpowiednich świadczeń na rzecz całej rodziny, jako powód występuje tylko małżonek we własnym imieniu, a nie cała grupa rodzinna;
- sąd - uwzględniając takie powództwo - zasądza zbiorową rentę alimentacyjną na potrzeby całej rodziny, a nie indywidualnie na rzecz każdego jej członka.

UWAGA! Orzecznictwo przyjmuje, że małzonek, przy którym skupia się rodzina, może - według swego uznania - albo wytoczyć przeciw drugiemu małżonkowi sprawę o przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny, albo też wytoczyć „tradycyjne” powództwa o zasądzenie alimentów indywidualnie na rzecz każdej z uprawnionych osób (np. powództwo o alimenty na rzecz dzieci i powództwo o alimenty na swoją rzecz).

Po drugie, polskie prawo przewiduje szczególny, uproszczony sposób dochodzenia środków utrzymania na rzecz rodziny. Zgodnie z art. 28 k.r.o., jeżeli jeden z małżonków pozostających we wspólnym pożyciu nie spełnia ciężącego na nim obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, sąd może nakazać, ażeby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające temu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka. O takim rozwiązaniu sąd orzeka w postępowaniu nieprocesowym na żądanie drugiego małżonka przedstawione we wniosku o nakazanie wypłacenia małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka (wzór wniosku w rozdz. 12.6.).

UWAGA! Możliwość zastosowanie tego trybu dochodzenia świadczeń na rzecz rodziny ograniczona jest do wypadków, gdy małżonkowie pozostają we wspólnym pożyciu. Jeżeli jednak sąd wydał już nakaz wypłacenia małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka, pozostaje on w mocy mimo ustania wspólnego pożycia po jego wydaniu.

Ze sformułowania art. 28 k.r.o. wynika, że omawianym nakazem sądu mogą być objęte wszelkie należności mające charakter dochodów, nawet dochodów nieregularnych (np. wynagrodzenie rzemieślnika za pracę). Nakaz taki nie może być jednak wydany co do należności, które stanowią substancję majątku dłużnika, np. stanowią odszkodowanie za wywłaszczoną nieruchomość.

2.4. Rodzeństwo

Obowiązek alimentacyjny istnieje między rodzeństwem. Dochodzi on jednak do skutku dopiero wtedy, gdy żadna z wyżej wymienionych osób – tj. współmałżonek, rodzice oraz dzieci uprawnionego do alimentów - nie żyją albo nie są w stanie dostarczyć mu środków utrzymania. Brat lub siostra, w przeciwieństwie do rodziców, może uchylić się od obowiązku alimentacyjnego względem swojego rodzeństwa, jeżeli zadośćuczynienie mu wiązałoby się z nadmiernym uszczerbkiem dla niego samego (dla niej samej) lub dla ich najbliższej rodziny (np. dla dzieci). Jeśli więc twój brat lub siostra mają własne dzieci, które znajdują się na ich utrzymaniu, a świadczenie alimentów na twoją korzyść łączyłoby się dla nich z nadmiernym uszczerbkiem, wówczas nie są oni zobowiązani do wypłacania ci alimentów.

2.5. Inni krewni

Obowiązek alimentacyjny dotyczy również innych krewnych w linii prostej, nie tylko rodziców i dzieci. Obejmuje on dalszych zstępnych (wnuki i prawnuki) oraz wstępnych (dziadków i pradziadków), przy czym obowiązek alimentacyjny bliższych krewnych wyklucza obowiązek dalszych. Kolejność jest zaś następująca: najpierw zstępni danej osoby, potem wstępni danej osoby, a na końcu jej rodzeństwo. Oznacza to, że jeżeli np. nie można wyegzekwować alimentów od ojca małoletniego dziecka (które nie ma jeszcze własnych dzieci), to można domagać się tych świadczeń od rodziców ojca, czyli od dziadków dziecka. Pamiętać jednak należy, że zgodnie z art. 132 k.r.o., obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności powstaje dopiero wtedy, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności albo gdy osoba ta nie jest w stanie uczynić zadość swojemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami. Aby móc uzyskać alimenty od dziadków dziecka trzeba więc wykazać, że ojciec dziecka nie żyje lub jest nieznany albo, że nie wywiązuje się on z ciężących na nim zobowiązań alimentacyjnych, czego najlepszym dowodem jest postanowienie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji.

UWAGA! Kiedy dochodzi się alimentów od osoby zobowiązanej w dalszej kolejności (np. od dziadków dziecka), należy brać pod uwagę ich możliwość zarodkowe i majątkowe, a możliwości osoby, która była zobowiązana bliżej (np. ojca dziecka). Oznacza to konieczność ponownego określenia wysokości świadczeń alimentacyjnych.

3. JAK UZYSKAĆ NALEŻNE ALIMENTY?

3.1. Alimentacja dobrowolna

Jak zostało już wyżej wspomniane, obowiązek płacenia alimentów strony mogą ustalić same między sobą, zawierając odpowiednią umowę cywilną, najlepiej u notariusza. Umowa ta powinna określać wysokość miesięcznego świadczenia alimentacyjnego oraz termin i sposób jego wpłacania. Strony mogą także dobrowolnie porozumieć się w kwestii alimentów przed sądem, zawierając ugodę sądową.

Zgodnie z art. 184 k.p.c. sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane w drodze ugody sądowej, zawartej przed wniesieniem pozwu, w tzw. **postępowa-**

niu pojednawczym. Jeśli więc chcesz polubownie rozwiązać problem alimentacji, zamiast wdawać się z mężem czy partnerem w spór sądowy, możesz zwrócić się do sądu rejonowego, w którego okręgu mąż ma miejsce zamieszkania, z prośbą o wezwanie go do próby ugodowej. We wniosku tym powinnaś zwięźle przedstawić sprawę. Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie jednoosobowym. Pamiętaj jednak, że podczas tego posiedzenia sąd nie pełni roli arbitra, ale osoby, której zadaniem jest pomóc stronom w uzgodnieniu warunków alimentacji!

Poza posiedzeniem pojednawczym strony mogą także zawrzeć ugodę sądową na każdym etapie toczącego się postępowania, np. procesu o alimenty. Zawarcie ugody kończy postępowanie sądowe w danej sprawie.

Od dnia 10 grudnia 2005 r. masz ponadto możliwość rozwiązywania sporu alimentacyjnego na drodze **mediacji**. Jest to nowa instytucja w polskiej procedurze cywilnej, wprowadzona ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz innych ustaw* (Dz. U. Nr 172, poz. 1438). Mediacja w ujęciu czysto teoretycznym oznacza pośredniczenie osoby trzeciej w rozwiązaniu sporu. Mediator nie sędzi ani nie ocenia. Mediatorem może być każda osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych i korzystająca w pełni z praw publicznych, z wyjątkiem czynnych zawodowo sędziów. Zadaniem mediatora jest stworzyć stronom pozostającym w sporze dogodne warunki do zawarcia ugody. Posługując się często różnymi technikami negocjacyjnymi, podejmuje próby nakłonienia stron do zawarcia obustronnie satysfakcjonującego porozumienia. W prawie polskim mediacja ma charakter uniwersalny.

Pamiętaj, że mediacja jest zawsze dobrowolna - nie można zmusić stron do negocjacji i zawarcia ugody. Prowadzi się ją na podstawie uprzednio zawartej między stronami umowy o mediację albo postanowienia sądu kierującego strony do mediacji. Co do zasady, prowadzić ją można w każdym momencie, z tym że po wszczęciu postępowania sądowego po zamknięciu pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę sąd może skierować strony do mediacji tylko na ich zgodny wniosek. Co więcej, mediacja jest niejawną, co oznacza, że mediator jest obowiązany do zachowania tajemnicy odnośnie faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji. Z obowiązku tego zwolnić go mogą strony.

Mediacja jest bardzo konkurencyjną formą dla zwykłego postępowania sądowego, w tym postępowania pojednawczego. Gwarantuje ona stronom tajność postępowania, dyskrecję oraz fachowość mediatora. Bezstronny, wybrany przez zainteresowane strony mediator zwiększa szansę na dojście do kompromisu. Pozwala zawrzeć porozumienie w warunkach negocjacji, a co najważniejsze ugodę, która ma moc prawną ugody sądowej.

UWAGA! Ugoda sądowa zawarta w trakcie postępowania pojednawczego lub postępowania mediacyjnego stanowi tytuł egzekucyjny, czyli - w zakresie wykonalności - zrównana jest z wyrokiem sądowym.

3.2. Sądowe dochodzenie alimentów

Jeśli strona, która zobowiązana jest do płacenia alimentów, płaci je dobrowolnie, nie ma żadnego problemu. Kłopoty zaczynają się wtedy, gdy alimentów od takiej osoby uzyskać nie można. Nie myśl jednak, że jest to sytuacja bez wyjścia i nie masz możliwości wyegzekwowania należnych dzieciom świadczeń. Interesy dzieci chroni prawo, które przewiduje w takiej sytuacji możliwość wystąpienia:

- **do sądu** - z pozwem o alimenty, jeśli alimenty nie zostały jeszcze orzeczone; z pozwem o podwyższenie alimentów, jeśli uważasz, że alimenty zasądzone są zbyt niskie;
- **do zakładu pracy dłużnika** - jeśli masz wyrok alimentacyjny, a zobowiązany nie wywiązuje się z obowiązku alimentacji, możesz zwrócić się bezpośrednio do zakładu pracy dłużnika; zakład pracy ma obowiązek potrącać kwotę zasądzonych alimentów bezpośrednio z jego wynagrodzenia i przekazywać ją tobie;
- **do naczelnika zakładu karnego** - jeśli osoba zobowiązana do płacenia alimentów odbywa karę pozbawienia wolności, alimenty będą ci wypłacone z wynagrodzenia, które uzyskuje ona za pracę w zakładzie karnym, o ile taką wykonuje;
- **do komornika** (patrz rozdział 3.3: *Egzekucja alimentów- postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych*).

UWAGA! Pozew o alimenty oraz o podwyższenie alimentów jest zwolniony od opłat sądowych (tzw. kosztów sądowych).

Zanim złożysz pozew w sądzie, spróbuj po raz ostatni dobrowolnie nakłonić osobę zobowiązaną do alimentacji do wywiązywania się z tego obowiązku. Możesz zwrócić się do niej z „wezwaniami” zapłaty alimentów (lub wyższych alimentów) i dać jej kilku- albo kilkunastodniowy termin na odpowiedź lub zapłatę. Najlepiej zrób to w formie listu poleconego, będziesz wtedy miała dowód jego nadania, a tym samym dowód, że starałaś się ugodowo rozwiązać konflikt z dłużnikiem. **Jeżeli zdecydowałaś się na drogę sądową, musisz przygotować pozew o alimenty, a następnie złożyć go w Sądzie Rejonowym, w Wydziale Rodzinnym i Nieletnich,**

właściwym ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego, albo właściwym ze względu na miejsce zamieszkania powoda. Jeśli dochodzisz alimentów w imieniu swoich małoletnich dzieci, pozew składasz w sądzie właściwym dla miejsca zamieszkania dzieci albo ich ojca. Jest to tzw. właściwość miejscowa przemienna - kodeks w pewnych wypadkach daje powodowi możliwość wyboru sądu. Właściwość przemienna umożliwia powodowi (np. tobie) wystąpienie z pozwem do sądu w danym wypadku najdogodniejszego (np. z uwagi na bliskość sądu od twojego miejsca zamieszkania).

W pozwie musisz napisać, jakiej wysokości alimentów żądasz i uzasadnić, dlaczego uważasz, że sąd powinien przychylić się do twojego żądania. Pamiętaj, że ustalając wysokość należnych alimentów sąd bierze pod uwagę uzasadnione potrzeby dziecka oraz możliwości zarobkowe ojca (wzór pozwu w rozdział: 12.1.). **Pamiętaj także, że sąd nie przyzna ci alimentów w kwocie wyżej, niż ta, której zażądasz! Może natomiast przyznać ci alimenty niższe.** Do pozwu powinnaś dołączyć dokumenty potwierdzające twoje żądania i twierdzenia, w szczególności:

- odpis aktu urodzenia dziecka;
- informacje o zarobkach ojca (jeśli ich nie znasz, poproś w pozwie sąd, aby zobowiązał pozwanego do przedłożenia na rozprawę stosowanych zaświadczeń);
- zaświadczenie o wysokości swoich zarobków;
- dokumenty świadczące o kosztach utrzymania dziecka: rachunki, zaświadczenia lekarskie itp.

Pozew składasz w biurze podawczym w sądzie (pozew sporządza się w 3 egzemplarzach - dwa pozostają w sądzie, a jeden, poświadczony w biurze podawczym, zatrzymujesz dla siebie) i czekasz na zawiadomienie o terminie pierwszej rozprawy. O wyznaczonym terminie zarówno ty, jak i osoba pozwana zostaniecie powiadomione drogą pocztową. O tym, jak wygląda posiedzenie sądowe możesz przeczytać w rozdziale 10: *Na sali sądowej*.

3.3. Egzekucja alimentów - postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych

Często się zdarza, że pomimo tego, iż sąd wydał wyrok zasądający alimenty, osoba zobowiązana w dalszym ciągu uchyla się do ich płacenia. Pamiętaj, że w takiej sytuacji nie jesteś bezradna! Możesz wystąpić na drogę przymusowego egzekwowania tych świadczeń. W tym celu powinnaś zwrócić się do komornika, który ma obowiązek ściągnięcia należnych ci od dłużnika alimentów. W Sądzie Rejonowym, w którym został wydany wyrok alimentacyjny, znajdziesz informacje o komornikach i ich rewirach.

Najłatwiej wyegzekwować alimenty od osoby, która ma stałą pracę. Komornik zwraca się wtedy bezpośrednio do zakładu pracy dłużnika, a ten potrąca zasądzone alimenty z jego pensji i przekazuje je bezpośrednio osobie uprawnionej. Z wynagrodzenia za pracę, można potrącać na rzecz alimentów kwotę nie wyższą niż $\frac{3}{5}$ wynagrodzenia, bez względu na wysokość przysługującego pracownikowi w danym okresie wynagrodzenia. W trybie egzekucji wynagrodzenia za pracę prowadzi się również egzekucję ze świadczeń wypłacanych przez ZUS (renty, emerytury) oraz z innych świadczeń związanych ze stosunkiem pracy. Zajęcie części wynagrodzenia obowiązuje również wtedy, gdy dłużnik nawiąże nowy stosunek pracy.

Sprawa się komplikuje, gdy dłużnik alimentacyjny oficjalnie nie pracuje albo gdy się ukrywa, a osoba uprawniona do alimentów nie jest w stanie ustalić gdzie on przebywa i z czego się utrzymuje. Dotychczas, w takiej sytuacji ściąganie od niego alimentów granoczyło niemalże z cudem, jako że, to właśnie na uprawnionym ciążył obowiązek wskazania komornikowi miejsca pobytu dłużnika oraz majątku, z którego ma on przeprowadzić egzekucję. Dziś, po wyjściu w życie ustawy *o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej*, sytuacja nie wygląda już tak beznadziejnie. Nowe przepisy nakładają bowiem na komornika liczne obowiązki i zmuszają do aktywnego szukania sposobów ściągania należnych świadczeń. Zobowiązują one również inne podmioty publiczne – gminy, ośrodki pomocy społecznej, sądy i Policję - do współpracy z komornikiem, i przewidują liczne sankcje dla dłużników nie wywiązujących się z płacenia alimentów.

I tak, zgodnie z nowymi regulacjami, osoba składająca do komornika wniosek o wszczęcie egzekucji alimentów, nie ma już obowiązku wskazywać sposobu egzekucji, ani majątku dłużnika, z którego ma być przeprowadzona. Jeśli tego nie uczyni, uważa się, że jej wniosek dotyczy wszystkich dopuszczalnych sposobów egzekucji, z wyjątkiem egzekucji z nieruchomości. Komornika ma prawo samodzielnie decydować o tym, z jakiego majątku ściąganie należne świadczenia. Może on na przykład wyegzekwować alimenty z rachunku bankowego dłużnika. Komornika jest ponadto zobowiązany z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Takie poszukiwania musi on przeprowadzać okresowo w odstępach nie dłuższych niż 6 miesięcy. Jeżeli jego działania okażą się bezskuteczne, może on zażądać od Policji podjęcia stosownych czynności w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika. Może on także wystąpić do sądu z wnioskiem o wszczęcie postępowania o wyjawienie majątku dłużnika.

Warto dodać, że uprawniony do alimentów może złożyć wniosek o wszczęcie egzekucji alimentów, według swego uznania, albo u komornika właściwego ze względu na miejsce

zamieszkania osoby zobowiązanej do ich płacenia, albo do komornika właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania.

Jeśli działania komornika nie przyniosą oczekiwanych rezultatów i egzekucja okaże się bezskuteczna, tzn. dłużnik nie zapłaci alimentów za trzy miesiące, komornik musi poinformować o tym gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika. Chodzi tu o urząd gminy lub, upoważniony do prowadzenia postępowania w sprawach świadczeń rodzinnych, ośrodek pomocy społecznej. Od tego momentu oba te podmioty muszą ze sobą współpracować. Komornik ma obowiązek informować gminę o stanie egzekucji alimentów i przyczynach jej bezskuteczności. Gmina jest natomiast zobowiązana do przekazywania komornikowi sądowemu wszelkich informacji, które mogą pomóc mu w skutecznym przeprowadzeniu egzekucji. Informacje takie gmina może uzyskać zlecając ośrodkowi pomocy społecznej przeprowadzenia wywiadu środowiskowego u dłużnika, który pozwoli ustalić przyczyny niewywiązywania się przez niego z obowiązku alimentacji oraz określić środki zaradcze. Co najmniej raz na pół roku komornik musi też przekazywać informacje o podejmowanych przez siebie krokach przesowi sądu. Działania komornika kontroluje także gmina. Zawiadamia ona sąd o wszelkich przejawach jego opieszałości i niekompetencji.

Jeśli okaże się, że powodem, dla którego dłużnik nie płaci alimentów jest brak pracy, gmina dłużnika powinna zwrócić się do właściwego urzędu pracy o przedstawienie informacji o możliwościach aktywizacji zawodowej dłużnika, a w przypadku braku możliwości zatrudnienia, z wnioskiem do starosty o skierowanie dłużnika do prac organizowanych na zasadach robót publicznych, dzięki którym mógłby on zarobić pieniądze na poczet zaległych alimentów. Jeśli dłużnik będzie uniemożliwiał przeprowadzenie wywiadu środowiskowego lub nie przyjmie oferowanej mu pracy, gmina może złożyć wniosek o jego ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 k.k. (bliżej o tym zobacz rozdział 5: *Uchylanie się od płacenia alimentów jest przestępstwem!*). Po złożeniu wniosku o ściganie, gmina dłużnika może także złożyć wniosek do starosty o zatrzymanie jego prawa jazdy. Zwrot zatrzymanego prawa jazdy może nastąpić dopiero po ustaniu przyczyny jego zatrzymania, a więc gdy dłużnik przyjmie proponowaną mu pracę, umożliwi przeprowadzenie wywiadu środowiskowego albo, gdy dokona spłat zaległych rat alimentacyjnych. O zwrot prawa jazdy wnioskuje gmina. Jeśli dojdzie do zawiadomienia o przestępstwie niealimentacji gmina wierzyciela może ponadto wytoczyć powództwo o alimenty przeciwko osobie zobowiązanej w dalszej kolejności do łożenia na uprawnionego. Zazwyczaj będą to dziadkowie (bliżej o obowiązku alimentacji między dalszymi krewnymi patrz rozdział 2.5)

Jeśli pomimo podjętych działań egzekucja nadal będzie bezskuteczna i dojdzie do powstania zaległości za okres dłuższy niż 12 miesięcy, komornik z urzędu złoży wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego o wpisanie dłużnika do rejestru dłużników niewypłacalnych.

W praktyce często zdarzają się sytuacje, w których do płacenia alimentów zobowiązane są osoby odbywające karę pozbawienia wolności. Również od takich osób można ściągnąć alimenty - w takim wypadku komornik zwraca się do naczelnika właściwego zakładu karnego i zobowiązuje go do wypłacania zaległych alimentów z wynagrodzenia otrzymywanego przez dłużnika-więźnia za pracę. Oczywiście skuteczność takiej egzekucji uzależniona jest od tego, czy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności dłużnik pracuje. Wiedzieć jednak musisz, że osadzeni, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, są zatrudniani w pierwszej kolejności przed innymi więźniami.

4. JAK UZYSKAĆ POMOC MATERIALNĄ, GDY ALIMENTÓW NIE MOŻNA WYEGZEKWOWAĆ?

Egzekucja komornicza należnych alimentów nie zawsze przynosi oczekiwane skutki, zwłaszcza, gdy dłużnik nie pracuje, nie posiada majątku, z którego można by było je ściągnąć albo gdy celowo uchyla się od ich płacenia. Do końca kwietnia 2004 roku, w takiej sytuacji przysługiwało ci prawo do świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego. Dziś już nie masz takiej możliwości. W wyniku reformy, wprowadzonej w dniu 1 maja 2004 roku przez *ustawę o świadczeniach rodzinnych*, Fundusz został zlikwidowany, a na jego miejsce wprowadzono nowy system pomocy finansowej dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, wychowujących dzieci uczęszczające do szkoły, w tym dzieci niepełnosprawne. Dotychczasowi świadczeniobiorcy Funduszu stali się klientami nowego systemu świadczeń rodzinnych, na równi z innymi rodzinami potrzebującymi wsparcia finansowego. To nowe rozwiązanie szybko spotkało się z ostrą krytyką, zarówno ze strony środowisk kobiecych, jak i ze strony matek samotnie wychowujących dzieci. W odpowiedzi na protesty i żądania kobiet, w kwietniu 2005 roku uchwalona została *ustawa o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej*, która wprowadziła istotne zmiany w systemie pomocy dla osób samotnie wychowujących dzieci oraz w procedurze przymusowej egzekucji świadczeń alimentacyjnych. Nowe zasady przyznawania wsparcia finansowego osobom samotnie wychowującym dzieci, które nie są w stanie wyegzekwować należnych im alimentów, zaczęły obowiązywać od 1 września 2005 roku.

Zgodnie z nowymi przepisami, to, czy samotny rodzic znajdujący się w trudnej sytuacji majątkowej otrzyma pomoc finansową, zależy przede wszystkim od tego, czy posiada

on wyrok zasądający alimenty od drugiego rodzica. Jeśli alimenty zostały zasądzone, a zobowiązany ojciec ich nie płaci, matka samotnie wychowujący dziecko może ubiegać się o zaliczkę alimentacyjną oraz, pod warunkiem, że spełnia przewidziane w ustawie kryteria dochodowe, o zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, poza dodatkiem z tytułu samotnego wychowywania dziecka. Jeśli natomiast samotna matka nie pozwała do sądu nie płacącego na dziecko ojca, co do zasady, nie otrzyma ona ani zaliczki alimentacyjnej, ani zasiłku rodzinnego z dodatkami.

Jeśli samotnie wychowujesz dziecko i chcesz otrzymywać świadczenia rodzinne oraz zaliczkę alimentacyjną, musisz wystąpić do sądu z powództwem o alimenty!

Pamiętaj, że zgodnie z nowymi przepisami, świadczenia alimentacyjne, zaliczki alimentacyjne oraz świadczenia rodzinne są zwolnione od podatku dochodowego!

4.1. Zaliczka alimentacyjna

Zaliczka alimentacyjna jest nową formą pomocy finansowej dla osób niezamożnych, samotnie wychowujących dzieci, które nie mogą wyegzekwować alimentów od drugiego z rodziców. Jest to kwota pieniężna wypłacana osobie uprawnionej do alimentów (dziecku) na poczet należnych jej świadczeń alimentacyjnych. Zaliczki wypłaca gmina, w której mieszka osoba uprawniona do alimentów. Zaliczka ma charakter świadczenia zwrotnego, albowiem dłużnik alimentacyjny (najczęściej ojciec dziecka) jest zobowiązany do zwrócenia gminie równowartości wypłaconych zaliczek, powiększonej o 5%.

O przyznanie zaliczki mogą się ubiegać wyłącznie osoby, które mają sądowo orzeczone alimenty, i tylko wówczas, gdy egzekucja komornicza tych alimentów okazała się całkowicie lub częściowo bezskuteczna. **Jeśli zatem nie wystąpiłaś do sądu o alimenty, Twoje dzieci nie otrzymają zaliczki alimentacyjnej!**

Prawo do ubiegania się o zaliczkę alimentacyjną przysługuje:

- dziecku do 18 roku życia, które ma zasądzone alimenty i jest wychowywane przez osobę samotną;
- pełnoletniej osobie uczącej się w szkole lub szkole wyższej (bez względu na tryb studiów), która nie ukończyła 24 roku życia, i która nie pozostaje na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub zasądzeniem od nich alimentów, o ile wyrok zasądający te alimenty został wydany przed ukończeniem przez tę osobę 18 roku życia.

UWAGA! Zaliczka alimentacyjna przysługuje wyłącznie dziecku wychowywanemu przez samotnego rodzica, czyli przez osobę niezamężną, rozwiedzioną, owdowiałą lub osobę pozostającą w separacji orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu, która faktycznie nie wychowuje dziecka wspólnie z drugim rodzicem. **W drodze wyjątku, zaliczkę alimentacyjną może otrzymywać także dziecko wychowywane przez rodzica pozostającego w związku małżeńskim. Warunkiem jest jednak, aby rodzice założyli już sprawę o rozwód lub separację.**

Prawo do zaliczki alimentacyjnej ograniczone jest kryterium dochodowym. Dziecko (lub dorosła osoba ucząca się) otrzyma zaliczkę tylko wtedy, jeśli dochód jej rodziny, w przeliczeniu na osobę, nie przekracza kwoty **583 zł netto miesięcznie**. Mimo spełnienia kryterium dochodowego, a także warunku bezskutecznej egzekucji orzeczonych alimentów, osoba uprawniona do alimentów nie otrzyma zaliczki alimentacyjnej, jeśli:

- przebywa w rodzinie zastępczej;
- przebywa w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (np. w domu pomocy społecznej, placówce opiekuńczo-wychowawczej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym);
- zawarła związek małżeński;
- jest uprawniona do zasiłku rodzinnego na własne dziecko.

Zaliczka alimentacyjna wypłacana jest w kwocie równej wysokości orzeczonych przez sąd alimentów (albo równej różnicy między kwotą zasądzonego świadczenia, a kwotą alimentów faktycznie wyegzekwowanych), nie wyższej jednak niż:

- **170 zł** na dziecko albo **250 zł** na dziecko niepełnosprawne, gdy w rodzinie jest jedno lub dwoje dzieci uprawnionych do zaliczki;
- **120 zł** na dziecko albo **170 zł** na dziecko niepełnosprawne, gdy w rodzinie jest dwoje lub więcej dzieci uprawnionych do zaliczki.

Oznacza to, że jeśli sąd zasądził na rzecz twojego dziecka alimenty w wysokości 350 złotych, a egzekucja tych świadczeń okazała się całkowicie bezskuteczna, przysługuje ci zaliczka alimentacyjna w wysokości 170 zł.

Wyższa pomoc przewidziana jest dla osób najuboższych, tj. pochodzących z rodzin, w których dochód na osobę nie przekracza miesięcznie **291,50 zł netto**. Maksymalna wysokości zaliczki alimentacyjnej, jaką mogą otrzymać takie osoby wynosi:

- **300 zł** na dziecko albo **380 zł** na dziecko niepełnosprawne, gdy w rodzinie jest jedno lub dwoje dzieci uprawnionych do zaliczki;

- **250 zł** na dziecko albo **300 zł** na dziecko niepełnosprawne, gdy w rodzinie jest dwoje lub więcej dzieci uprawnionych do zaliczki.

Powyższe limity wysokości zaliczek alimentacyjnych mogą być podwyższone przez każdą z gmin w drodze uchwały rady gminy.

UWAGA! Nowe przepisy przewidują specjalny sposób przekazywania zaliczki alimentacyjnej, w sytuacji, gdy ośrodek pomocy społecznej poinformuje gminę, która ją wypłaca, że osoba, która otrzymuje zaliczkę, marnotrawi otrzymane pieniądze lub wydatkuje je niezgodnie z przeznaczeniem. W takich okolicznościach, gmina może przekazać całość lub część zaliczki nie w gotówce, ale w formie pomocy rzeczowej, np. w postaci produktów spożywczych, odzieży, leków itp.

Jeśli twoje dziecko spełnia kryteria przewidziane przez ustawę – ma zasądzone alimenty, których nie można wyegzekwować i dochód twojej rodziny w przeliczeniu na osobę, nie przekracza 583 zł netto miesięcznie – możesz w jego imieniu, jako przedstawiciel ustawowy, ubiegać się o przyznanie mu zaliczki alimentacyjnej. Prawo do zaliczki ustala urząd gminy lub ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. **Wniosek o przyznanie zaliczki alimentacyjnej składasz za pośrednictwem komornika sądowego, który prowadzi egzekucję alimentów należnych dziecku.** Komornik ma obowiązek dołączyć to tego wniosku zaświadczenie o bezskuteczności prowadzonego postępowania egzekucyjnego oraz informację o wysokości ściągniętych alimentów. Poza złożeniem wniosku u komornika, ciąży na tobie również obowiązek przedłożenia następujących dokumentów: (i) oświadczenia o spełnieniu warunków przewidzianych w ustawie, w szczególności oświadczenia, że twoje dziecko nie przebywa w rodzinie zastępczej, instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, nie zawarło związku małżeńskiego i nie jest uprawnione do zasiłku rodzinnego na własne dziecko; (ii) oświadczenia, że przekazałaś komornikowi wszystkie znane ci informacje niezbędne do przeprowadzenia egzekucji; (iii) oświadczenia o miejscu zamieszkania, wieku, zatrudnieniu i sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych w dalszej kolejności do alimentowania twojego dziecka, a więc np. o dziadkach; (iv) innych zaświadczeń i dokumentów określonych w przepisach o świadczeniach rodzinnych. Formularze wszystkich tych oświadczeń otrzymasz w gminie lub ośrodku pomocy społecznej.

Jeśli twojemu dziecku zostanie przyznana zaliczka alimentacyjna, będzie ona wypłacana od miesiąca, w którym złożyłaś u komornika wniosek o jej przyznanie, do końca okresu zasiłkowego (okres zasiłkowy trwa od 1 września do 31 sierpnia). Pamiętaj, że zaliczka jest rozliczana

kwartalnie, co oznacza, że jeśli komornikowi uda się wyegzekwować pieniądze od dłużnika, zaliczka w następnym kwartale będzie pomniejszona o te kwoty. Warto ponadto, abyś wiedziała, że wypłata zaliczki zostanie wstrzymana, jeśli:

- dziecko zacznie otrzymywać alimenty w pełnej wysokości;
- odmówisz udzielenia gminie informacji mających wpływ na wypłatę zaliczki, np. informacji o fakcie skutecznej egzekucji alimentów, lub gdy podasz informacje nieprawdziwe;
- nie poinformujesz komornika o okolicznościach mających wpływ na skuteczną egzekucję alimentów (np. o fakcie, że dłużnik podjął pracę) albo podasz informacje nieprawdziwe.

Gmina wznowi wypłatę zaliczki alimentacyjnej od miesiąca, w których podasz lub skorygujesz te informacje. Jeśli jednak wznowienie wypłaty wstrzymanej zaliczki nie nastąpi do końca okresu zasiłkowego, tj. do 31 sierpnia, prawo do zaliczki wygaśnie.

Pamiętaj, że jeśli pobrałaś zaliczkę nienależnie będziesz musiała ją zwrócić razem z ustawowymi odsetkami chyba, że gmina umorzy ci tę należność, uwzględniając twoją sytuację dochodową i rodzinną.

4.2. Świadczenia rodzinne

Świadczenia rodzinne to świadczenia socjalne finansowane z budżetu państwa, przeznaczone na dofinansowanie wydatków związanych z utrzymaniem dziecka (zasiłek rodzinny z dodatkami) lub wydatków związanych z zapewnieniem opieki i pomocy osobie niepełnosprawnej (świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne).

System świadczeń rodzinnych wprowadzony został 1 maja 2004 roku. Uprościł on obowiązujące zasady przyznawania pomocy finansowej najbardziej potrzebującym rodzinom. W miejsce szeregu różnych, niezależnych od siebie świadczeń i zasiłków, wprowadził tylko jeden zasiłek rodzinny z dodatkami, do którego prawo ma każda rodzina spełniająca kryterium dochodowe określone w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Dzisiaj, po wejściu w życie przepisów ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, sytuacja uległa istotnej zmianie. **Warunkiem otrzymania zasiłku rodzinnego przez osobę samotnie wychowującą dziecko jest teraz nie tylko spełnianie kryterium dochodowego, ale także – poza nielicznymi wyjątkami – posiadanie wyroku lub ugody sądowej zasądzającej alimenty na rzecz dziecka.**

(A) Zasiłek rodzinny

Prawo do ubiegania się o zasiłek rodzinny przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka, czyli osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, która wystąpiła do sądu rodzinnego z wnioskiem o przysposobienie dziecka;
- pełnoletniej osobie uczącej się w szkole lub w szkole wyższej (w systemie dziennym lub wieczorowym), która nie ukończyła 24 roku życia i która nie pozostaje na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub zasądzeniem od nich alimentów, o ile wyrok zasadzający te alimenty został wydany przed ukończeniem przez tą osobę 18 roku życia.

W okresie zasiłkowym od 1 września 2006 r. do 31 sierpnia 2007 r. zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje rodzinie i uczącej się osobie dorosłej, jeśli jej miesięczny dochód w 2005 r., w przeliczeniu na osobę, nie przekroczył **504 zł netto**, a gdy w rodzinie jest dziecko niepełnosprawne – **583 zł netto**. Zasiłek przysługuje zatem np. rodzinie z dwójką dzieci, której łączny miesięczny dochód wynosił maksymalnie 2016 zł netto miesięcznie ($504 \times 4 = 2016$); samotnej matce z jednym niepełnosprawnym dzieckiem, gdy uzyskiwany przez nią dochód nie przekraczał miesięcznie 1166 zł netto ($583 \times 2 = 1166$).

Dochód rodziny oblicza się biorąc pod uwagę dochody osiągnięte w danym roku kalendarzowym przez wszystkich jej członków. Do rodziny zalicza się zaś małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego oraz pozostające na ich utrzymaniu dzieci w wieku do 25 lat, a także dziecko, które ukończyło 25 rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Do rodziny nie wlicza się natomiast dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego oraz członka rodziny przebywającego w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, np. w domu pomocy społecznej, placówce opiekuńczo-wychowawczej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym i zakładzie karnym. O uprawnieniu do zasiłku rodzinnego decyduje kwota dochodu netto, po odliczeniu podatku dochodowego oraz obowiązkowych składek na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne. Od dochodu odlicza się także kwoty alimentów płaconych przez rodzinę na rzecz osób trzecich oraz opłaty za pobyt członka rodziny w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, o ile rodzina je ponosi. Do dochodu dolicza się natomiast kwoty faktycznie otrzymywanych alimentów na dzieci oraz kwoty pobranej zaliczki alimentacyjnej, a także wszystkie stypendia przyznawane uczniom i studentom. Do

dochodu rodziny nie wlicza się, m.in. świadczeń z pomocy społecznej przysługujących na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

W przypadku gdy przeciętny miesięczny dochód rodziny albo dochód osoby uczącej się przekracza granicę odpowiednio 504 zł lub 583 zł, zwielokrotnioną stosownie do liczby członków rodziny, o kwotę niższą lub równą kwocie najniższego zasiłku rodzinnego przysługującego w okresie, na który jest przyznawany, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. Jeśli jednak przekroczenie dochodu nastąpi także w kolejnym roku kalendarzowym, zasiłek rodzinny nie będzie przysługiwał.

Zasiłek rodzinny przysługuje rodzinie, która spełnia kryterium dochodowe, do ukończenia przez dziecko 18 roku życia, a jeśli dziecko się uczy - ale nie w szkole wyższej - do ukończenia przez nie 21 lat. Natomiast w przypadku dziecka z orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, które kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej, zasiłek rodzinny z dodatkami przysługuje do ukończenia przez nie 24 roku życia. Zasiłek rodzinny przysługuje także osobom uczącym się do 24 roku życia, nie pozostającym na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z zasądzeniem na ich rzecz alimentów przed 18 rokiem życia.

Pomimo spełnianie kryterium dochodowego, zasiłek rodzinny nie przysługuje, jeżeli dziecko przebywa w rodzinie zastępczej oraz gdy dziecko lub pełnoletnia osoba ucząca się:

- przebywa w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie;
- pozostaje w związku małżeńskim;
- jest uprawnione do zasiłku rodzinnego na własne dziecko.

Od 1 września 2005 r. zasiłek rodzinny nie przysługuje ponadto osobie samotnie wychowującej dziecko, jeśli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców, chyba że:

- drugi z rodziców dziecka nie żyje;
- ojciec dziecka jest nieznan;
- powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone;
- sąd zobowiązał jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczeń alimentacyjnych na rzecz tego dziecka.

Podkreślić należy, że zasada ta dotyczy wyłącznie osób samotnie wychowujących dziecko. Nie dotyczy ona zatem osób pozostających w związkach małżeńskich oraz osób, które faktycznie wychowują z drugim z rodziców co najmniej jedno wspólne dziecko.

Począwszy od 1 września 2006 r. kwota zasiłku rodzinnego będzie uzależniona nie od ilości dzieci, ale od ich wieku. W okresie od 1 września 2006 r. do 31 sierpnia 2007 r. miesięczna wysokość zasiłku rodzinnego wynosi:

- **48 zł** - na dziecko w wieku do 5 lat;
- **64 zł** - na dziecko w wieku od 5 do 18 lat;
- **68 zł** - na dziecko w wieku powyżej 18 lat (maksymalnie do 24 lat).

Podobnie jak w przypadku zaliczki alimentacyjnej, przepisy przewidują, że gdy ośrodek pomocy społecznej poinformuje gminę, która wypłaca zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, że osoba, która go otrzymuje, marnotrawi otrzymane pieniądze lub wydatkuje je niezgodnie z przeznaczeniem, gmina może przekazać całość lub część świadczeń w formie pomocy rzeczowej.

(B) Dodatki do zasiłku rodzinnego

Rodzinom i osobom uprawnionym do zasiłku rodzinnego na dzieci przysługują różnorodne jednorazowe lub okresowe dodatki. W porównaniu z poprzednim okresem zasiłkowym, uległy zmianie wysokości niektórych dodatków.

(a) Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka

Od 1 września 2005 roku osoby samotnie wychowujące dziecko mogą ubiegać się o zaliczkę alimentacyjną albo o dodatek z tytułu samotnego wychowania dziecka. To, jaką formę pomocy możesz otrzymać, zależy od tego, czy alimenty na rzecz twojego dziecka zostały sądowo orzeczone, i czy są one egzekwowalne. Jeśli alimenty zostały zasądzone, a ich egzekucja okazała się częściowo lub całkowicie bezskuteczna, masz prawo - o ile spełniasz kryterium dochodowe - ubiegać się w imieniu dziecka o zaliczkę alimentacyjną. W takiej sytuacji możesz także starać się o zasiłek rodzinny, oczywiście, jeśli spełniasz kryterium dochodowe, oraz o dodatki do tego zasiłku, poza dodatkiem z tytułu samotnego wychowywania dziecka. **Jeśli jednak nie masz zasądzonych alimentów, to nie masz prawa do zasiłku rodzinnego, ani też prawa do zaliczki alimentacyjnej. Od tej zasady istnieje jednak jeden wyjątek. Możesz otrzymać zasiłek rodzinny wraz ze wszystkimi dodatkami, a więc i z dodatkiem z tytułu samotnego wychowania dziecka, jeśli nie masz zasądzonych alimentów, z jednego z następujących powodów: (1) ojciec dziecka nie czyje; (2) ojciec dziecka jest nieznan.**

Pamiętaj, że dodatek ten może być przyznawany wyłącznie osobie (matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu oraz opiekunowi prawnemu dziecka), która wychowuje dziecko samotnie. Oznacza to, że aby go otrzymać, musisz faktycznie sama wychowywać dziecko, a ponadto być osobą niezamężną, rozwiedzioną, wdową albo pozostawać w separacji orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu. Pamiętaj także, że organ właściwy do przyznawania i wypłacania świadczeń rodzinnych może przeprowadzić wywiad środowiskowy, jeżeli nabierze podejrzeń, że wbrew deklaracjom nie wychowujesz dziecka sama.

Dodatek z tytułu samotnego wychowania dziecka przysługuje w wysokości :

- **170 zł miesięcznie** na każde dziecko, nie więcej jednak niż **340 zł miesięcznie** na wszystkie dzieci;
- **250 zł miesięcznie** na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, nie więcej jednak niż **500 zł miesięcznie** na wszystkie dzieci.

Wyższe stawki dodatku przewidziane są dla rodzin najuboższych, czyli rodzin, których miesięczny dochód, w przeliczeniu na osobę, nie przekracza **252 zł netto**, a gdy w rodzinie jest dziecko niepełnosprawne – **291,50 zł netto**. W przypadku takich rodzin kwotę dodatku na każde dziecko zwiększa się o **50 zł miesięcznie**, nie więcej jednak niż **100 zł miesięcznie** na wszystkie dzieci.

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje na dziecko uprawnione do zasiłku rodzinnego, do ukończenia przez nie 18 lat albo 21 lat - gdy się uczy w szkole (nie w szkole wyższej). Jeśli natomiast dziecko jest niepełnosprawne i uczy się w szkole lub szkole wyższej, okres ten wydłuża się do 24 roku życia. Dodatek ten nie należy się jednak osobie, która decyduje się na pobieranie dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

O otrzymanie tego dodatku może ubiegać się także pełnoletnia osoba ucząca się, której oboje rodzice nie żyją lub jeden rodzic nie żyje, a drugi jest nieznanym i która miała zasądzone od nich alimenty

(b) Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej

Dodatek ten został wprowadzony od 1 września 2005 r. Przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu albo opiekunowi prawnemu, na trzecie i następne dzieci uprawnione

do zasiłku rodzinnego. Od 1 września 2006 r. uległa zmianie jego wysokość i obecnie wynosi on **80 zł. miesięcznie**.

(c) Dodatek z tytułu urodzenia dziecka

Dodatek ten wypłacany jest jednorazowo i wynosi **1000 zł na każde dziecko**. Oznacza to, że np. w przypadku urodzenia trojaczków, dodatek wypłacany jest w potrójnej wysokości. Przysługuje on matce, ojcu lub opiekunowi prawnemu dziecka. Może się o niego starać także opiekun faktyczny, czyli osoba, która wystąpiła do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka, jeśli dodatek ten nie został wcześniej przyznany rodzicom (opiekunowi prawnemu). Wniosek o dodatek można składać do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

(d) Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego

Dodatek ten ma charakter okresowy i należy się osobom przebywającym na urlopie wychowawczym - matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu oraz opiekunowi prawnemu, jeśli sprawuje on faktyczną opiekę nad dzieckiem. Dodatek wynosi **400 zł miesięcznie** i wypłacany jest przez okres:

- 24 miesięcy;
- 36 miesięcy – jeżeli osoba ubiegająca się o ten dodatek sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu;
- 72 miesięcy - w razie sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym, legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o znacznym stopniu niepełnosprawności.

W przypadku równoczesnego korzystania z urlopu wychowawczego przez oboje rodziców lub opiekunów prawnych, wypłaca się tylko jeden dodatek.

Dodatek nie przysługuje, jeśli osoba na urlopie wychowawczym bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do tego urlopu pozostawała w zatrudnieniu krócej niż 6 miesięcy. Nie ma prawa do dodatku także osoba, która otrzymuje zasiłek macierzyński, podjęła lub kontynuuje pracę zarobkową oraz osoba, której dziecko przebywa co najmniej 5 dni w tygodni w placówce zapewniającej opiekę całodobową – w żłobku, przedszkolu, zakładzie opieki zdrowotnej, chyba że dziecko jest niepełnosprawne lub chore, i przebywa w tych placówkach w celach terapeutycznych. Prawo do dodatku tracą także osoby, które przestały osobiście sprawować opiekę nad dzieckiem.

UWAGA! Dodatek nie przysługuje, jeżeli drugi z rodziców upoważniony jest do świadczenia

pielęgnacyjnego.

(e) Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego

O dodatek ten może się ubiegać matka, ojciec, opiekun prawny lub faktyczny dziecka, a także pełnoletnia osoba ucząca się. Dodatek wypłacany jest na dziecko, które legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności i nie ukończyło jeszcze 16 roku życia, a także na dziecko starsze - do 24 lat, o ile legitymuje się ono orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

Od 1 września 2006 r. dodatek wypłacany jest miesięcznie w wysokości:

- **60 zł** na dziecko do 5 roku życia;
- **80 zł** na dziecko w wieku od 6 do 24 roku życia.

(f) Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego

Dodatek ten jest przeznaczony na pokrycie zwiększonych wydatków wynikających z faktu rozpoczęcia przez dziecko nauki w szkole podstawowej, gimnazjalnej, ponadpodstawowej lub ponadgimnazjalnej. Przysługuje raz w roku szkolnym w wysokości **100 zł na każde dziecko**. O dodatek ten ubiegać się może rodzic, opiekun prawny albo faktyczny dziecka, a także osoba pełnoletnia, która kontynuuje naukę i sama się utrzymuje. Dodatek ten nie przysługuje na dzieci uczęszczające do zerówki oraz nie przysługuje na studiujące dzieci niepełnosprawne.

(g) Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania

Dodatek ten przysługuje rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu dziecka oraz uczącej się osobie pełnoletniej, przez okres 10 miesięcy w roku (od września do czerwca). Od 1 września 2006 r. dodatek ten wynosi:

90 zł miesięcznie na dziecko zamieszkujące w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka lub osoby uczącej się, legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności;

50 zł miesięcznie na dziecko dojeżdżające do z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w przypadku dojazdu do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek

szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej.

(h) Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych

Dodatek ten został zlikwidowany od 1 września 2005 r. Osoby, które pobierały go przed tym terminem, będą go jednak dalej otrzymywać, aż do zakończenia trzyletniego okresu jego pobierania, o ile oczywiście będą spełniać dotychczasowe warunki.

Dodatek ten przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu albo prawnemu (o ile dziecko pozostaje pod jego faktyczną opieką), który utracił prawo do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania i samotnie wychowuje dziecko w wieku do 7 lat. Dodatek ma charakter okresowy i przysługuje maksymalnie przez okres 3 lat w wysokości **400 zł miesięcznie**.

Dodatek nie przysługuje osobie, która: (1) złożyła wniosek o jego przyznanie po upływie 30 dni od dnia ustania prawa do zasiłku dla bezrobotnych; (2) nie jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako osoba poszukująca pracy; (3) ma ustalone prawo do emerytury, renty inwalidzkiej, renty socjalnej lub świadczenia pielęgnacyjnego.

Pobieranie tego świadczenia można zawiesić na okres podjęcia pracy, a w sytuacji utraty tej pracy nie z własnej winy - można przywrócić uprawnienia do tego świadczenia i otrzymywać je przez okres łączny 3 lat, jeżeli wychowuje się chociażby jedno dziecko do 7 lat.

UWAGA! Jeżeli jesteś osobą samotnie wychowującą dziecko i nie masz zasądzonych alimentów, to tracisz uprawnienie do zasiłku rodzinnego, ale możesz pobierać sam dodatek tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych, o ile uzyskałaś do niego prawo przed 31 sierpnia 2005 roku.

(i) Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, tzw. „becikowe”

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka jest świadczeniem rodzinnym, które przysługuje z tytułu urodzenia dziecka **niezależnie od uprawnień do zasiłku rodzinnego i dodatku z tytułu urodzenia dziecka**. Przy ustalaniu uprawnień do „becikowego”, nie bierze się pod uwagę dochodu rodziny. Przysługuje on matce, ojcu lub opiekunowi prawnemu dziecka w przypadku urodzenia **żywego dziecka** i wynosi **1000 zł**.

Pisemny wniosek o jednorazową zapomogę należy złożyć w miejscu, gdzie wypłacane są świadczenia rodzinne (czyli w urzędzie gminy lub ośrodka pomocy społecznej) w terminie do trzech miesięcy od dnia narodzin dziecka.

UWAGA! Wniosek złożony po terminie, nie będzie rozpatrywany.

Podsumujmy informacje o wysokości dodatków do zasiłku rodzinnego:

DODATKI DO ZASIŁKU RODZINNEGO Od 1 września 2006 do 31 sierpnia 2007 r.	
Z tytułu	Kwoty
Samotnego wychowywania dziecka	170 zł miesięcznie , nie więcej niż 340 zł na wszystkie dzieci; 250 zł miesięcznie , gdy dziecko jest niepełnosprawne, nie więcej niż 500 zł na wszystkie dzieci; Dodatek zwiększa się o 50 zł, nie więcej niż o 100 zł na wszystkie dzieci, gdy dochód rodziny na osobę nie przekracza 252 zł netto lub 291,5 zł netto, gdy w rodzinie jest dziecko niepełnosprawne.
Wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	80 zł miesięcznie na trzecie i następne dziecko
Urodzenia dziecka	1000 zł jednorazowo
Samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	400 zł miesięcznie (Dodatek zlikwidowany od 1 września 2005 r. Przysługuje osobom, które nabyły do niego prawo przed 1 września 2005.)
Kształcenia i rehabilitacji	60 zł miesięcznie - na dziecko do 5 roku życia, 80 zł miesięcznie - na dziecko od 6 do 24 roku życia
Rozpoczęcia roku szkolnego	100 zł jednorazowo
Podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	90 zł miesięcznie dla dziecka mieszkającego w bursie, internacie lub na stacji; 50 zł miesięcznie dla dziecka dojeżdżającego do szkoły
Opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	400 zł miesięcznie
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, tzw. „becikowe”	1000 zł.

(C) Jak uzyskać zasiłek rodzinny?

Jeśli chcesz otrzymać zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, musisz złożyć wniosek o ustalenie prawa do tych świadczeń w urzędzie gminy lub miasta (albo w ośrodku pomocy społecznej) swojego miejsca zamieszkania. Formularz wniosku oraz szczegółowe informacje o wszystkich wymaganych dokumentach i zaświadczeniach otrzymasz na miejscu.

Jeśli wniosek o przyznanie prawa do świadczeń na nowy okres zasiłkowy (rozpoczyna się on 1 września) złożysz do 31 lipca, to świadczenie za wrzesień otrzymasz do 30 września. Jeśli zrobisz to między 1 sierpnia a 1 września, to pieniądze zostaną ci wypłacone do końca października.

Prawo do świadczeń rodzinnych ustala się na okres zasiłkowy. Przyznaje się je począwszy od września lub od miesiąca, w którym wpłynął wniosek wraz z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu zasiłkowego, czyli do 31 sierpnia 2007 r.

Zasiłek jest wypłacany nie później niż do ostatniego dnia miesiąca, za który przyznane masz do niego prawo. Jeśli jednak złożysz wniosek o świadczenia po 10 dniu danego miesiąca, wtedy może zostać ci ono wypłacone do końca następnego miesiąca.

UWAGA! Jeśli w okresie zasiłkowym zajdzie jakakolwiek zmiana w sytuacji twojej rodziny, która ma wpływ na prawo do zasiłku rodzinnego albo do dodatków, masz obowiązek niezwłocznie zawiadomić o tym organ wypłacający ci te świadczenia. Organ ten ma także prawo żądać od ciebie wyjaśnień dotyczących okoliczności mających wpływ na twoje uprawnienie do pobierania tych świadczeń. Pamiętaj, że będziesz musiała oddać, wraz z odsetkami ustawowym, pobrane świadczenia, które ci się nie należały!

(D) Kto wypłaca zasiłek rodzinny?

Od 1 września 2006 r. świadczenia rodzinne są wypłacane tylko przez organ właściwy, czyli przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie rodzinne lub otrzymującej świadczenie rodzinne. Jeżeli jednak, jeden z rodziców dziecka legalnie pracuje za granicą, wówczas prawo do świadczeń ustala Marszałek Województwa.

5. UCHYLANIE SIĘ OD PŁACENIA ALIMENTÓW JEST PRZESTĘPSTWEM!

Wyegzekwowanie należnych alimentów od osoby, która nie chce ich płacić, może okazać się zadaniem bardzo trudnym, a czasami wręcz niemożliwym. Nie oznacza to jednak, że osoba, która się od nich skutecznie uchyla, może spać spokojnie. Niektóre z sankcji, jakie grożą osobie nie wywiązującej się z obowiązku alimentacji omówione zostały już w rozdziale 3.3.: *Egzekucja alimentów – postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych*. Warto jednak wiedzieć także, że zgodnie z polskim prawem **uporczywe uchylanie się od płacenia alimentów jest przestępstwem!** Art. 209 § 1 kodeksu karnego stanowi, że kto uporczywie uchyla się od wykonania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Przystępstwo to ściganie jest na wniosek pokrzywdzonego (osoby uprawnionej do alimentów), a także na wniosek organów pomocy społecznej oraz organów udzielających odpowiednich świadczeń rodzinnych oraz zaliczki alimentacyjnej. W przypadku, gdy osobie uprawnionej do alimentów przyznane zostało już odpowiednie świadczenie rodzinne albo zaliczka alimentacyjna, ściganie odbywa się z urzędu, tzn., że oskarżenie wnosi i popiera przed sądem prokurator w imieniu państwa.

Aby można było postawić dłużnikowi alimentacyjnemu zarzut z art. 209 k.k., osoba ta musi uporczywie uchylać się od wykonania ciążącego na nim obowiązku. Zdaniem Sądu Najwyższego sytuacja taka ma miejsce wtedy, gdy dłużnik, mając obiektywną możliwość wykonania obowiązku alimentacyjnego, nie dopełnia go ze złej woli i chęci postawienia na swoim, przy czym postępowanie jego ma charakter długotrwały (np. wstrzymuje się z zapłatą rat alimentów co najmniej przez 3 miesiące, płaci je nieregularnie albo w zaniżonych kwotach).

Co więcej, aby można było kogoś oskarżyć o przestępstwo uchylania się od płacenia alimentów, działanie tej osoby musi narażać uprawnionego na niemożliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych dziecka oznacza zaś dostarczenie środków materialnych, które umożliwiają jego wyżywienie i utrzymanie, a także jego kształcenie i prawidłowy rozwój psychofizyczny. Pamiętać należy, że zakres podstawowych potrzeb życiowych człowieka nie jest stały i uniwersalny, ale zależy od konkretnych warunków społeczno-ekonomicznych i kulturowych.

6. ALIMENTY ZAGRANICZNE

Dochodzenie i egzekwowanie świadczeń alimentacyjnych może stwarzać spore trudności natury prawnej i praktycznej, gdy dłużnik jest obywatelem innego państwa bądź ma miejsce zamieszkania albo miejsce pobytu poza granicami Polski. Osoby uprawnione do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych, których **dłużnicy przebywają w kraju Unii Europejskiej**, nie mają powodu do niepokoju. Ponieważ Polska jest członkiem UE, więc obowiązuje nas rozporządzenie Rady Unii Europejskiej 44/2001. Stwierdza ono, że orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim i w tym państwie wykonalne będzie realizowane w innym, jeżeli jego wykonalność zostanie w nim stwierdzona na wniosek uprawnionego złożony w odpowiedniej instytucji, przy czym dokumenty urzędowe sporządzone i wykonalne w jednym kraju UE będą objęte stwierdzeniem wykonalności w innym państwie UE w postępowaniu takim samym, jak w przypadku wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia, a opisanym poniżej.

Jeśli osoba zobowiązana do płacenia alimentów przebywa w kraju nie należącym do Unii Europejskiej, wyegzekwowanie od niej należnych świadczeń wymaga ustalenia:

- Jakiego państwa sąd jest w konkretnej sprawie właściwy do rozpoznania powództwa alimentacyjnego?
- Czy jest możliwe, a jeśli tak, to w jaki sposób, wyegzekwowanie za granicą należnych świadczeń alimentacyjnych, w przypadku gdy orzeczenie zasądające alimenty wydał sąd polski?

Musisz wiedzieć, że każdy wyrok w sprawie cywilnej (a zatem i w sprawie alimentacyjnej) ma co do zasady moc wiążącą tylko na terenie państwa, którego sąd go wydał, i nie wywiera skutków prawnych poza jego granicami. Ze względu jednak na coraz większą mobilność ludzi i mienia już od dawna w stosunkach międzynarodowych w szerokim stopniu uznaje się skuteczności zagranicznych orzeczeń sądowych, także tych, wydanych przez sądy państw nie należących do UE. Zakres orzeczeń sądowych podlegających uznaniu, warunki, jakim muszą one odpowiadać oraz tryb ich uznawania i tryb stwierdzania dopuszczalności ich przymusowego wykonania regulują przepisy wewnętrzne każdego państwa. Zagadnienie uznawania i wykonywania zagranicznych orzeczeń sądowych jest też przedmiotem regulacji licznych konwencji międzynarodowych, i to właśnie ich postanowienia mają w tej kwestii fundamentalne znaczenie praktyczne.

Polska zawarła dwustronne umowy dotyczące obrotu prawnego i pomocy prawnej w sprawach cywilnych i rodzinnych (w tym w sprawach alimentacyjnych) z wieloma państwami świata, m.in. z Algierią, Austrią, Bułgarią, Białorusią, Bośnią i Hercegowiną, Chorwacją, Cyprzem, Chinami, Czechami, Egiptem, Finlandią, Francją, Grecją, Irakiem, Kubą, Libią, Łotwą, Marokiem, Mongolią, Rosją, Rumunią, Słowacją, Syrią, Tunezją, Turcją, Ukrainą, Włochami, Węgrami, Wielką Brytanią i Irlandią Płn.

Największe znaczenie dla dochodzenia i egzekwowania alimentów za granicą mają następujące konwencje wielostronne, których Polska jest stroną:

- Konwencja o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą, sporządzona w Nowym Jorku w 1956 roku, do której, poza Polską, przystąpiły m.in.: Algieria, Argentyna, Australia, Austria, Belgia, Białoruś, Brazylia, Chile, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Ekwador, Estonia, Filipiny, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Izrael, Jugosławia, Luksemburg, Macedonia, Maroko, Meksyk, Monako, Niemcy, Norwegia, Nowa Zelandia, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.
- Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych, sporządzona w Hadze w 1973 r., której stronami, oprócz Polski, są: Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Wielka Brytania, Włochy.
- Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzona w Lugano w 1988 r., którą podpisały: Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy.

UWAGA! Jeśli Polska i państwo, w którym przebywa dłużnik alimentacyjny, są jednocześnie stronami kilku konwencji międzynarodowych, wybór jednej z nich, jako podstawy prawnej dochodzenia świadczeń alimentacyjnych, zależy od woli osoby uprawnionej!

Na mocy wszystkich tych konwencji (a w przypadku ich braku - na mocy przepisów prawa polskiego) można dochodzić roszczeń alimentacyjnych od osoby zamieszkałej za granicą w dwojaki sposób - albo przed sądem polskim właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby uprawnionej albo przed sądem obcego państwa właściwym ze względu na miejsce za-

mieszkania osoby zobowiązanej do płacenia alimentów. Wybór jednej z tych dróg zależy od uprawnionego. Zazwyczaj jednak **dochodzenie alimentów przed sądem polskim jest dużo dogodniejsze niż wytaczanie takiego powództwa przed sądem zagranicznym**, mimo iż formalnie wiąże się z koniecznością inicjowania dwóch postępowań: przed sądem polskim o zasądzenie należnych alimentów (zgodnie z trybem i zasadami omówionymi w poprzednich rozdziałach naszego poradnika) oraz przed sądem państwa obcego o zezwolenie na wykonanie orzeczenia sądu polskiego na terytorium tego państwa.

Procedura wszczynania drugiego z tych postępowań, tj. postępowania przed sądem zagranicznym, jest następująca. Gdy sąd polski orzeknie alimenty od osoby mającej miejsce zamieszkania lub stałego pobytu na terytorium obcego państwa, z którym wiąże Polskę jedna z wyżej wymienionych umów międzynarodowych, albo też państwa, które na zasadzie wzajemności uznaje i wykonuje orzeczenia sądów polskich, osoba uprawniona do alimentów powinna udać się do Wydziału Administracyjnego Sądu Okręgowego właściwego dla jej miejsca zamieszkania. Sądy Okręgowe są organami pośredniczącymi w egzekwowaniu alimentów zagranicznych i mają obowiązek udzielać wszystkim zainteresowanym wyczerpujących informacji o tym, jakie czynności należy podjąć, aby doszło do wykonania wyroku alimentacyjnego za granicą oraz jakie dokumenty, gdzie i w jakiej formie należy w tym celu złożyć. Choć każdy kraj i każda z umów międzynarodowych stawia własne wymagania formalne, na ogół trzeba przedstawić następujące dokumenty:

- stosowany wniosek osoby żądającej alimentów;
- prawomocny wyrok zasadzający alimenty z klauzulą wykonalności;
- odpis skrócony aktu urodzenia dziecka i aktu małżeństwa;
- odpis zupełny aktu urodzenia dziecka i jego zdjęcie - jeżeli dziecko jest pozamałżeńskie;
- zaświadczenie ze szkoły i zaświadczenie o zarobkach w celu uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy bada prawidłowość złożonego wniosku i dołączonych do niego dokumentów oraz zarządza ich tłumaczenie na właściwy język obcy na koszt Skarbu Państwa. Następnie całą dokumentację przesyła właściwym organom sądowniczym obcego państwa.

W konsekwencji, zgodnie z unormowaniami zawartymi w wybranej konwencji międzynarodowej, wyrok sądu polskiego zostaje uznany przez prawo obce i stwierdzona zostaje jego wykonalność na terenie obcego państwa. W praktyce oznacza to, że orzeczenie sądu pol-

skiego nabiera w obcym państwie takiej samej mocy prawnej, jaką mają wyroki alimentacyjne wydane przez sądy tego kraju. Może być zatem wykonane na drodze postępowania egzekucyjnego przez właściwe władze państwa, w którym przebywa dłużnik.

UWAGA! Szczegółowe informacje na temat możliwości dochodzenia alimentów za granicą można uzyskać w każdym Sądzie Okręgowym w Polsce, a także w Departamencie Prawno-Traktatowym Ministerstwa Sprawiedliwości (tel. (22) 523 94 24, 523 94 28, 523 94 29).

Jak widać z powyższego opisu, wyegzekwowanie alimentów od dłużnika, który przebywa za granicą, jest prawnie możliwe, ale dosyć skomplikowane i czasochłonne. Najlepiej więc z góry zabezpieczyć realizację obowiązku alimentacyjnego na czas nieobecności dłużnika w Polsce (trzeba to zrobić jeszcze przed jego wyjazdem). W tym celu możesz skorzystać z instytucji zabezpieczających, które oferuje ci prawo cywilne. Jedną z najczęściej stosowanych sposobów zabezpieczenia stanowi **umowa poręczenia** (art. 876 i nast. k.c.), przez którą poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela (twojego dłużnika) spełnić obowiązek alimentacyjny, gdyby ten nie wywiązał się z niego względem ciebie. Poręczyciel przejmuje na siebie obowiązek płacenia należnych ci od dłużnika świadczeń na czas jego nieobecności, a także wtedy, gdy ten nie wróci do kraju w przewidzianym terminie. W przypadku, kiedy zobowiązany do płacenia alimentów wyjechał za granicę, a nie ma możliwości ustalenia miejsca jego pobytu, należy wnieść pozew do sądu o ustalenie kuratora sądowego. Wówczas sprawa alimentacyjna toczy się bez udziału zobowiązanego - reprezentuje go kurator sądowy.

Innym sposobem zabezpieczenia może być wpłacenie określonej kwoty na książeczkę oszczędnościową twojego dziecka w celu bieżącego pobierania należnych świadczeń.

7. ALIMENTY I ROZWÓD

Wydając wyrok rozwodowy, sąd musi orzec, w jakiej wysokości każde z małżonków obowiązane jest do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania małoletnich dzieci. O alimentach sąd orzeka zawsze, zarówno wtedy, gdy wniosek taki zgłosiła któraś ze stron (ty lub twój mąż), jak i wtedy, gdy żadna tego nie zrobiła. **Sąd rozwodowy ma obowiązek rozstrzygnąć z urzędu o wysokości świadczeń, jakie każdy z rozwiedzionych małżonków obowiązany jest ponieść na rzecz utrzymania i wychowania dziecka.** Obowiązek rozstrzygnięcia w kwestii alimentacji dziecka istnieje nawet wtedy, gdy jeden z rozwodzących się małżonków dobrowolnie świadczy na jego utrzymanie i wychowanie, czyniąc w pełni zadość swojemu obowiązkowi. Również oświadczenie małżonka, że zrzeka się alimentów od drugiego z rodziców, ponieważ

chce utrzymać i wychować dziecko wyłącznie własnymi siłami, nie zwalnia sądu rozwodowego od obowiązku rozstrzygnięcia, co do alimentów na dziecko. Nie oznacza to jednak, że sąd zawsze musi nałożyć obowiązek alimentacyjny i na ciebie, i na twojego byłego męża - jeśli np. jesteś nie posiadaczem żadnych źródeł dochodu albo jesteś osobą bardzo schorowaną, sąd może zwolnić cię od alimentowania dziecka.

W wyroku rozwodowym sąd określa obowiązek alimentacyjny nawet wtedy, kiedy rodzice zawarli już między sobą umowę lub ugode sądową regulującą kwestie alimentów. Taką ugode zgłoszoną przez strony sąd potraktuje jako postulat i oceni ją z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy. Jeśli nie zaszła zmiana stosunków w zakresie alimentów określonych prawomocnym wyrokiem przed wszczęciem sprawy o rozwód, sąd powinien stwierdzić w sentencji, że świadczenia alimentacyjne są określone w poprzednio wydanym wyroku. Jeżeli zaś zmieniły się okoliczności i istnieje potrzeba podwyższenia alimentów, poprzednio zawarta ugoda sądowa nie przeszkadza, aby sąd wydał wyrok, w którym określi wyższe alimenty.

Alimenty określa się w stosunku do każdego dziecka z osobna, niemożliwe jest więc określenie jednej globalnej kwoty na utrzymanie wszystkich dzieci. Pamiętaj jednak, że mówimy tutaj o dzieciach pochodzących od obojga małżonków. Sąd nie orzeknie alimentów w stosunku do dzieci, które pochodzą z innego związku czy małżeństwa. Wysokość alimentów sąd ustala z uwzględnieniem aktualnych potrzeb dziecka, nie chodzi tu więc o przyszłe koszty jego utrzymania i wychowania. W razie późniejszego wzrostu potrzeb dziecka alimenty mogą być sądowo podwyższone (patrz rozdział. 9: *Zmiana wysokości alimentów*).

Sąd zobowiązany jest zawsze rozstrzygnąć o alimentach w wyroku rozwodowym. Jeżeli takiego rozstrzygnięcia w wyroku nie zawrze, to zainteresowana strona powinna zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku jeszcze przed jego uprawomocnieniem się. Strona ma na to 14 dni od dnia wydania wyroku. Jeśli w tym terminie nie zgłosi wniosku i wyrok uprawomocni się, to wtedy ta ze stron, której przysługuje władza rodzicielska, musi wystąpić w imieniu dziecka - w drodze oddzielnego powództwa - o zasądzenie alimentów od drugiego rodzica.

UWAGA! Sąd nie orzeka o alimentach, gdy oddała pozew o rozwód. W takiej sytuacji alimentów możesz dochodzić w drodze powództwa o alimenty.

Powinnaś wiedzieć, że sprawa alimentacyjna nie może toczyć się równolegle ze sprawą rozwodową. Jeśli wcześniej wniosłaś pozew o alimenty, to po wniesieniu sprawy rozwodowej sprawa o alimenty ulegnie zawieszeniu. W praktyce oznacza to, że kwestia alimentów będzie rozstrzygana w sprawie rozwodowej.

8. ALIMENTY I USTALENIE OJCOSTWA

Warunkiem dochodzenia alimentów od biologicznego ojca dziecka jest prawne ustalenie jego ojcostwa (więcej o sposobach ustalania ojcostwa patrz rozdział 2.1.: *Rodzice i dzieci*). Jeśli zatem chcesz uzyskać alimenty od mężczyzny, który nie chce dobrowolnie uznać waszego pozamałżeńskiego dziecka, ty albo twoje dziecko musicie wystąpić do sądu z powództwem o ustalenie ojcostwa. Nie znaczy to jednak, że musicie wszczynać dwa odrębne postępowania - jedno o ustalenie ojcostwa, a drugie o alimenty. Zgodnie z art. 143 k.r.o. zarówno matka, jak i dziecko mogą dochodzić roszczeń majątkowych związanych z ojcostwem jednocześnie z dochodzeniem ustalenia ojcostwa. Oznacza to, że **możesz wystąpić do sądu z jednym powództwem, w którym zażadasz zarówno ustalenia ojcostwa, jak i rozstrzygnięcia o roszczeniach majątkowych z nim związanych.**

W sprawach o ustalenie ojcostwa, można dochodzić dwojakiego rodzaju świadczeń alimentacyjnych:

- dziecko może dochodzić od ojca należnych alimentów, czyli środków potrzebnych do utrzymania i wychowania;
- matka dziecka może dochodzić od ojca dziecka, nie będącego jej mężem, pokrycia części wydatków, jakie poniosła w związku z ciążą i porodem, oraz pokrycia części kosztów 3-miesięcznego utrzymania w okresie porodu. Z ważnych powodów matka może żądać udziału ojca w kosztach swojego utrzymania przez okres dłuższy niż 3 miesiące. Ponadto, jeżeli w skutek ciąży lub porodu poniosła ona jeszcze inne wydatki albo szczególne straty majątkowe, może również domagać się od ojca odpowiedniego ich pokrycia.

UWAGA! Powyższe **roszczenia matki przedawniają się z upływem 3 lat od dnia porodu!** Nie zwlekaj więc z ich dochodzeniem! Pamiętaj, że przysługują one matce także w przypadku, gdy dziecko urodziło się martwe.

W sytuacji, gdy ojciec twojego dziecka nie jest twoim mężem, ale jego ojcostwo zostało uprawdopodobnione, możesz żądać, aby jeszcze przed urodzeniem się dziecka wyłożył odpowiednią sumę na koszty twojego utrzymania przez 3 miesiące w okresie porodu oraz na koszty utrzymania dziecka przez pierwsze 3 miesiące po urodzeniu. Termin i sposób takiej zapłaty określi sąd.

9. ZMIANA WYSOKOŚCI ORZECZONYCH ALIMENTÓW

Jeżeli od czasu, kiedy sąd wydał prawomocny wyrok o wysokości alimentów, nastąpiła zmiana warunków życiowych lub majątkowych jednej ze stron związanych węzłem alimentacyjnym, można wystąpić do sądu z żądaniem zmiany wysokości zasądzonych świadczeń (*wzór pozwu w rozdz. 12.2.*). Wniosek taki może być złożony zarówno przez osobę uprawnioną do alimentów (np. ciebie albo twoje dziecko), jak przez osobę zobowiązaną do ich płacenia (np. twojego byłego męża). Wniosek może dotyczyć podwyższenia lub obniżenia alimentów. Podwyższenie może być związane albo ze zwiększeniem potrzeb uprawnionego (gdy są to alimenty twojego dziecka, może się to wiązać ze wzrostem kosztów jego utrzymania, wzrostem wydatków na naukę czy leczenie, wzrostem cen towarów i usług itp.), albo ze wzrostem możliwości majątkowych i zarobkowych osoby zobowiązanej do płacenia alimentów (np. ojciec dziecka dostał nową, o wiele lepiej płatną pracę albo odziedziczył jakiś majątek). Natomiast obniżenie alimentów może wynikać z pogorszenia się sytuacji majątkowej zobowiązanego lub ze zmniejszeniem się potrzeb uprawnionego.

W naszych warunkach gospodarczych, ze względu na stale utrzymującą się inflację i rosnące koszty utrzymania, najczęściej mamy do czynienia z pozwem o podwyższenie alimentów. Jeżeli więc alimenty zasądzone na ostatniej rozprawie przestały wystarczać tobie lub twojemu dziecku, ponieważ w znacznym stopniu zmieniły się warunki, wówczas masz prawo wnieść do sądu pozew o podwyższenie alimentów, który powinnaś przekonująco uzasadnić.

10. NA SALI SĄDOWEJ

Po złożeniu pozwu, np. o alimenty na rzecz twoich dzieci, sąd powiadomi cię o terminie rozprawy listem poleconym. Jeśli z jakiegoś ważnego powodu, np. z powodu choroby, nie będziesz mogła stawić się tego dnia w sądzie, powinnaś przedstawić usprawiedliwienie, np. zaświadczenie lekarskie o chorobie, podczas następnej rozprawy.

W czasie rozprawy sąd przesłucha najpierw ciebie a potem pozwanego (i ewentualnie świadków, którzy zostaną przez was zgłoszeni) na okoliczność waszej sytuacji materialnej, potrzeb dzieci oraz zakresu opieki, jaką każde z was sprawuje nad dziećmi. Sąd zada tobie i pozwanemu pytania o: zawód, miejsce pracy, wysokość zarobków i stan majątkowy (własne mieszkanie, dom, samochód itp.). Zapyta cię także o potrzeby dzieci, np. o to, ile wydajesz miesięcznie na wyżywienie dziecka, na ubrania, jakiej wysokości wydatki ponosisz na jego naukę czy leczenie itp. Do odpowiedzi na te pytania powinnaś się dobrze przygotować. Nie jest bowiem

łatwo podać bez zastanowienia kwotę wydatkowaną miesięcznie na wyżywienie jednej osoby w gospodarstwie domowym prowadzonym np. dla trzech osób (ty i dwoje dzieci w różnym wieku).

Pamiętaj zatem, aby przed rozprawą dokładnie wszystko policzyć! Przypomnij sobie, ile wydajesz na leczenie dziecka, na podręczniki i pomoce szkolne, opłaty na komitet rodzicielski, wycieczki szkolne, zajęcia dodatkowe - naukę języka obcego, kółka zainteresowań itd. Zastanów się, ile inwestujesz w rozwój fizyczny dzieci: zajęcia sportowe, rowery, rolki, łyżwy, narty, piłki czy skakanki. Ile pieniędzy kosztuje cię troska o zdrowie dziecka - lekarstwa w razie choroby, badania specjalistyczne, aparaty ortodontyczne, ale także witaminy czy płatne szczepienia (np. przeciw żółtacze). Ile kosztują cię: kino, teatr, wycieczki do muzeów, książki, czasopisma dla dziecka. Policz, ile wydajesz na wakacje, ferie, obozy i zimowiska. Określ także potrzeby żywieniowe i ubraniowe dziecka - od zimowej kurtki po kostiumy kąpielowe i skarpetki. **Jeśli masz w domu rachunki lub inne dokumenty potwierdzające te wydatki, koniecznie dołącz je do pozwu w charakterze dowodu! Możesz je również przedstawić sądowi podczas rozprawy (w takiej sytuacji pamiętaj, aby przynieść po 2 egzemplarze każdego dokumentu - jeden dla sądu, a drugi dla twojego przeciwnika)!**

Większość wymienionych wyżej wydatków ponosisz nieregularnie - na szkołę wydajesz najwięcej we wrześniu, na kolonie w okresie przedwakacyjnym, a na ubrania zimowe późną jesienią. Aby określić, ile średnio miesięcznie wydajesz na dziecko, powinnaś policzyć wszystkie koszty roczne i podzielić je przez 12 miesięcy. Może się bowiem zdarzyć, że odpowiadając na pytanie sądu: „Ile wydaje pani miesięcznie na dziecko poza jedzeniem?” zapomnisz o kwotach wydatkowanych raz do roku - np. na zimowisko, czy raz na 2-3 lata - np. na rower.

Jeśli chodzi o wydatki regularne - najważniejsze stanowią koszty wyżywienia dziecka. Poza tym stały miesięczny wydatek stanowią także koszty mieszkania, ogrzewania, wody, elektryczności oraz telefonu, które powinny być rozdzielone równo na wszystkich członków gospodarstwa domowego. Pamiętaj też o kosztach ponoszonych na środki czystości i przejazdy dziecka do szkoły czy na zajęcia dodatkowe.

Nie zapominaj również o wyposażeniu mieszkania - kupujesz przecież meble dla dzieci, pościel, ręczniki, talerze, sprzęt gospodarstwa domowego służący także dzieciom (lodówka, pralka, odkurzacz), nici, guziki, łąty na podarte spodnie, żarówki itd.

Tak przeprowadzona analiza kosztów utrzymania i wychowania dzieci uświadomi ci zapewne, że wydajesz na swoje pociechy więcej niż sądziłaś. Na jej podstawie będziesz potrafiła dokładnie odpowiedzieć sądowi na pytania, o wysokość wydatków na wyżywienie, ubranie i kształcenie dzieci, a jednocześnie udowodnisz, że poza tymi trzema podstawowymi elementami

miesięcznych wydatków istnieją także inne koszty niezbędne dla prawidłowego rozwoju dzieci (zdrowie, wypoczynek, sport, kultura). **Na pytania sądu staraj się odpowiadać konkretnie i prosto.**

UWAGA! Jeśli pozwany wystąpi na rozprawie z adwokatem, będziesz musiała odpowiadać także na pytania stawiane przez adwokata. Pytania te mogą być podchwytliwe, a ich celem będzie przekonanie sądu, że dotychczasowe alimenty aż nadto zaspokajają potrzeby twoich dzieci. Jeśli jednak dobrze się przygotujesz, to znaczy, jeśli będziesz potrafiła klarownie przedstawić i udokumentować wydatki, jakie ponosisz miesięcznie z tytułu wychowywania dziecka, na pewno nie dasz się zapędzić w kozi róg!

Jeśli ty także będziesz miała adwokata, w słowie końcowym, na ostatniej rozprawie, twój adwokat jeszcze raz podsumuje twoje żądania i je uzasadni. Jeśli natomiast będziesz stawiała w sprawie bez pomocy profesjonalnego pełnomocnika, możesz poprosić sąd, aby pozwolił ci powiedzieć także to, o co sąd cię nie zapytał, a co ty uważasz za istotne dla sprawy.

11. NIE PODDAWAJ SIĘ!

Alimenty są świadczeniem, które przysługuje tobie i twojemu dziecku w wielu życiowych sytuacjach. Zarówno wtedy, gdy samotnie wychowujesz dziecko i ponosisz koszty jego utrzymania (gdy np. rozstałaś się z byłym mężem albo dziecko jest pozamałżeńskie), jak i wtedy, gdy teoretycznie dziecko jest na utrzymaniu twoim i męża, ale faktycznie mąż nie przyczynia się do jego utrzymania.

Egzekucja alimentów często okazuje się żmudna i skomplikowana. Twój dłużnik może próbować wymigiwać się od płacenia należnych ci alimentów. Pamiętaj jednak, że prawo stoi po twojej stronie, że możesz liczyć na pomoc różnych instytucji publicznych! Musisz być jedynie cierpliwa i nieugięta w dochodzeniu należnych świadczeń.

Walcz o swoje prawa i prawa swojego dziecka!

Jeśli masz wątpliwości i kłopoty, z którymi nie umiesz sobie poradzić - zapraszamy cię do:

Centrum Praw Kobiet

00 - 679 Warszawa

ul. Wilcza 60 lok. 19

tel.: (022) 652 01 17

tel./ faks: (022) 621 35 37

e-mail: temida@cpk.org.pl

12. WZORY PISM PROCESOWYCH

12.1. Pozew o alimenty

Warszawa, dnia.....

Sąd Rejonowy
w Warszawie
I Wydział Rodzinny i Nieletnich

Powód: małoletnia Agnieszka .....
reprezentowana przez matkę Barbarę .....
zam.....

Pozwany: Stanisław .....
zam.....

Wartość przedmiotu sporu: 6 000 zł

(wysokość alimentów, których żądasz x 12 miesięcy => 500 zł x 12 miesięcy = 6 000 zł)

POZEW O ALIMENTY Z WNIOSKIEM O ZABEZPIECZENIE POWÓDZTWA

W imieniu małoletniej Agnieszki ..... wnoszę o:

1. zasądzenie od pozwanego Stanisława ..... na rzecz małoletniej powódki alimentów w kwocie po 500 zł miesięcznie, przy czym alimenty te mają być płatne do dnia ..... każdego miesiąca z góry, z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności którejkolwiek z rat do rąk matki powódki, Barbary ..... jako jej ustawowej przedstawicielki.

Równocześnie wnoszę o:

2. zabezpieczenie powództwa przez zobowiązanie pozwanego Stanisława ..... do uiszczenia małoletniej powódce Agnieszce ..... kwoty po 500 zł miesięcznie do czasu ukończenia sporu, przy czym kwota ta ma być płatna do rąk matki powódki, jako jej ustawowej przedstawicielki.

UZASADNIENIE

Małoletnia powódka Agnieszka ..... urodziła się dn. .... w ..... Jest córką Barbary ..... i pozwanego Stanisława .....

Dowód: odpis skrócony aktu urodzenia małej powódki.

Małolatnia Agnieszka ..... jest uczennicą piątej klasy szkoły podstawowej.

Dowód: zaświadczenie ze szkoły.

Na zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb małej powódki Agnieszki ..... niezbędne jest po 700 zł miesięcznie. Małolatnia powódka jest dzieckiem chorowitymi i słabym. Urodziła się ze skazą białkową i do dnia dzisiejszego pozostaje na diecie bezglutenowej. Trzy lata temu Agnieszka przechodziła ciężką anemię na podłożu metabolicznym, w rezultacie której do dziś boryka się z licznymi problemami ortopedycznymi i stomatologicznymi. Dziewczynka stale przyjmuje lek „Anticot” (miesięczna dawka - 50 zł) i wymaga specjalnej diety witaminowej, której miesięczny koszt wynosi 150 zł. Ponadto, aby zapobiec pogłębianiu się krzywicy u powódki, musi ona dwa razy w tygodniu korzystać z zabiegów rehabilitacyjnych, a raz w tygodniu uczęszczać na specjalistyczną korektywę. Koszt tych ćwiczeń wynosi 75 zł miesięcznie. Raz w roku, w okresie wakacji, Agnieszka wyjeżdża do sanatorium - cena turnusu to 600 zł. Matka powódki wydaje także duże sumy pieniędzy na leczenie stomatologiczne dziecka oraz na zakup specjalistycznego obuwia ortopedycznego.

Dowód:

- zaświadczenie ortopedy o stanie zdrowia małej powódki;
- zaświadczenie dietetyka o szczególnych potrzebach żywieniowych powódki;
- rachunki za leki i preparaty dietetyczne dla powódki;
- rachunki za zabiegi rehabilitacyjne;
- rachunki za zajęcia korektywne;
- rachunek za sanatorium.

Matka powódki Barbara ..... jest rencistką II grupy inwalidzkiej i jej renta wynosi 300 zł miesięcznie netto. Oprócz tego dorabia, pracując na umowę o dzieło w Ośrodku Badań Rynkowych i Społecznych Demoskop, gdzie miesięczne jest w stanie zarobić około 600 zł.

Dowód: odcinek renty Barbary .....

Pozwany do czerwca łożył na utrzymanie małej powódki 500 zł. Od lipca przestał dawać jakiegokolwiek pieniądze na utrzymanie dziecka. Pozwany oprócz małej powódki nie ma nikogo na swoim utrzymaniu. Pracuje jako dziennikarz sportowy w ..... i jego miesięczne zarobki wynoszą ok. 2 500 zł, ale dokładnej wysokości zarobków powódka nie zna.

Wobec powyższego żądanie powódki jest w pełni uzasadnione, podobnie jak wniosek o zabezpieczenie powództwa.

Barbara .....

(podpis musi być własnoręczny)

Załączniki:

1. skrócony odpis aktu urodzenia;
2. zaświadczenie ze szkoły;

3. zaświadczenie ortopedy o stanie zdrowia małej powódki;
4. zaświadczenie dietetyka o szczególnych potrzebach żywieniowych powódki;
5. rachunki za leki i preparaty dietetyczne dla powódki;
6. rachunki za zabiegi rehabilitacyjne;
7. rachunki za zajęcia korektywne;
8. rachunek za sanatorium zaświadczenie lekarskie;
9. odcinek renty matki małej powódki;
10. odpis pozwu (2 kserokopie);
11. kserokopie załączników.

12.2. Pozew o podwyższenie alimentów

Jarocin, dn. ....

Sąd Rejonowy
w Jarocinie
III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Powód: małoletni Piotr .....
działający przez swoją matkę Marię .....
zam. ....

Pozwany: Ryszard .....
zam. ....

POZEW O PODWYŻSZENIE ALIMENTÓW

W imieniu małoletniego powoda Piotra ..... wnoszę o:

1. podwyższenie alimentów zasądzonych od pozwanego Ryszarda ..... wyrokiem Sądu Rejonowego w Jarocinie z dn. .... w sprawie oznaczonej sygnaturą akt ..... na rzecz małoletniego powoda Piotra ..... z kwoty po 300 zł miesięcznie do kwoty 600 zł miesięcznie;
2. zasądzenie od pozwanego Ryszarda ..... na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Równocześnie wnoszę o:

3. przeprowadzenie rozprawy również w nieobecności przedstawicielki ustawowej małoletniego powoda.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dn. .... w sprawie oznaczonej sygnaturą akt ..... Sąd Rejonowy w Jarocinie zasądził od pozwanego Ryszarda ..... na rzecz jego małoletniego syna Piotra ..... alimenty w kwocie po 300 zł miesięcznie. Małoletni powód Piotr miał wówczas 14 lat. Matka powoda - tak, jak i obecnie - utrzymywała się wówczas z wynagrodzenia za pracę, którego wysokość wynosiła ..... Poza nieletnim powodem nie miała nikogo na utrzymaniu.

Dowód: akta Sądu Rejonowego w Jarocinie oznaczone sygnaturą ..... .

Obecnie małoletni powód Piotr ..... ma 17 lat. Jest uczniem trzeciej klasy Liceum Ogólnokształcącego w Jarocinie. Na zaspokojenie jego usprawiedliwionych potrzeb jest niezbędne po ..... zł miesięcznie. Małoletni powód Piotr nie ma żadnego majątku. Jest on poważnie chory (wada serca), co sprawia, że przebywa pod stałą opieką lekarzy w Poznaniu.

Dowód: zaświadczenie lekarskie.

Matka powoda nadal jest zatrudniona w Spółdzielni Inwalidów w Jarocinie i zarabia ..... zł miesięcznie. Dla syna otrzymuje zasiłek rodzinny w wysokości ..... . Wynagrodzenie za pracę stanowi jej jedyne źródło utrzymania.

Pozwany pracuje jako kierowca w Spółce „Gama” w Jarocinie, zarabiając ..... . Jest właścicielem samochodu osobowego marki Opel Vectra. Poza tym nie posiada on żadnego majątku. Jest samotny, poza powodem nie ma nikogo na utrzymaniu.

Dowód:

- zaświadczenie ze Spółdzielni Inwalidów o zarobkach matki powoda;
- przesłuchanie matki powoda i pozwanego.

W tej sytuacji od czasu wydania wyroku przez Sąd Rejonowy w Jarocinie w sprawie oznaczonej sygnaturą ..... nastąpiła zasadnicza zmiana w zakresie usprawiedliwionych potrzeb małoletniego powoda; nastąpił też zasadniczy wzrost dochodów pozwanego.

Małoletni powód - pismem z dn. .... - zwrócił się do pozwanego o podwyższenie alimentów do kwoty dochodowej niniejszym pozwem. Pozwany jednak na pismo w ogóle nie zareagował.

Dowód: odpis pisma powoda z dn. .... .

Wobec powyższego żądania powoda są uzasadnione.

Maria .....

Załączniki:

1. zaświadczenie Spółdzielni Inwalidów w Jarocinie o zarobkach matki powoda z dn. ....;
2. odpis pisma powoda z dn. .... wraz z dowodem nadania przesyłki poleconej;
3. odpis pozwu i kserokopie załączników.

12.3. Wniosek o wszczęcie egzekucji świadczeń alimentacyjnych

Świnoujście, dn. ....

Komornik
Sądu Rejonowego
w Świnoujściu
Rewir I

Wierzyciel: małoletni Krzysztof .....
reprezentowany przez matkę Dorotę .....
zam. ....

Dłużnik: Tadeusz .....
zam. ....

WNIOSEK O WSZCZĘCIE EGZEKUCJI

Na podstawie wyroku Sądu rejonowego w Świnoujściu z dn. .... wydanego w sprawie nr ..... , opatrzonego klauzulą wykonalności Sądu Rejonowego w Świnoujściu z dn. ...., dłużnik Tadeusz ..... ma obowiązek płacić do moich rąk na rzecz małoletniego wierzyciela Krzysztofa ..... - tytułem alimentów - po 400 zł miesięcznie, poczynając od dnia ..... do 10. każdego miesiąca z góry, z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności którejkolwiek z rat. Do dnia sporządzenia tego wniosku dłużnik nie wykonuje obowiązku, o którym tutaj mowa.

Dłużnik Tadeusz ..... zatrudniony jest jako szewc w Spółdzielni Usług Wielobranżowych w Świnoujściu, która mieści się przy ulicy ....., w .....(kod pocztowy). Nie znam aktualnej wysokości jego wynagrodzenia za pracę.

Załączając wymieniony na wstępie tytuł wykonawczy (czyli wyrok sądu), wnoszę o:

1. wszczęcie egzekucji z wynagrodzenia za pracę dłużnika Tadeusza ....., otrzymywanego przez niego ze Spółdzielni Usług Wielobranżowych w Świnoujściu, przez zajęcie podlegającej egzekucji części wynagrodzenia za pracę - w celu wyegzekwowania świadczeń alimentacyjnych za czas od dn. .... w wysokości po 400 zł miesięcznie wraz z ustawowymi odsetkami;
2. ustalenie i ściągnięcie wraz z egzekwowanym roszczeniem i wypłacenia mi kosztów egzekucji według norm przepisanych

(koszty egzekucji ustala postanowieniem komornik, jeśli przeprowadzenie egzekucji należy do niego; koszty ściągają się wraz z egzekwowanym roszczeniem z dłużnika).

Równocześnie wnoszę o:

1. przeprowadzenie dochodzenia w celu ustalenia sytuacji zarobkowej i majątkowej dłużnika Tadeusza ....., a w razie ujawnienia innego, poza wynagrodzeniem za pracę w Spółdzielni Usług Wielobranżowych w Świnoujściu, mienia dłużnika podlegającego egzekucji - o zajęcie tego mienia i zawiadomienia mnie o tym;
2. w razie bezskuteczności egzekucji spowodowanie wypłaty świadczeń alimentacyjnych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w Szczecinie (z funduszu alimentacyjnego).

Dorota .....

Załączniki:

1. tytuł wykonawczy;
2. odpis wniosku.

12.4. Pozew o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane

Słupsk, dn. ....

Sąd Rejonowy w Słupsku
III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Powodowie:

1. małoletnia Magdalena .....
reprezentowana przez matkę Annę .....
zam.
2. Anna ....., zam. ....

Pozwany: Andrzej .....
zam. ....

Wartość przedmiotu sporu: ..... .

POZEW O USTALENIE OJCOSTWA I ROSZCZENIA Z NIM ZWIĄZANE Z WNIOSKIEM O ZABEZPIECZENIE POWÓDZTWA

W imieniu małoletniej Magdaleny ..... i własnym wnoszę o:

1. ustalenie, że pozwany Andrzej ....., urodzony dn. .... w ....., jest ojcem małoletniej Magdaleny ....., urodzonej dn. .... w ....., córki powódki Anny ....., której akt urodzenia sporządzony został w Urzędzie Stanu Cywilnego w Słupsku i oznaczony numerem .....
2. orzeczenie, że pozwanemu Andrzejowi ..... nie będzie przysługiwała władza rodzicielska nad małoletnią powódką Magdaleną .....
3. zasądzenie od pozwanego Andrzeja ..... na rzecz małoletniej powódki Magdaleny ..... alimentów w kwocie 400 zł miesięcznie, przy czym alimenty te mają być płatne poczynając od dn. .... do dnia 5. każdego miesiąca z góry, z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności którejkolwiek z rat do rąk matki małoletniej Magdaleny ..... jako jej ustawowej przedstawicielki;
4. zasądzenie od pozwanego Andrzeja ..... na rzecz powódki Anny ..... kwoty 3 000 zł z ustawowymi odsetkami od dn. ....;
5. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesów według norm przepisanych.

Równocześnie wnoszę o:

1. zabezpieczenie powództwa przez zobowiązanie pozwanego Andrzeja ..... do uiszczania małoletniej Magdaleny ..... po 400 zł miesięcznie do ukończenia sporu, przy czym kwota ta ma być płatna do rąk powódki Anny ..... jako jej ustawowej przedstawicielki;

2. wezwanie na rozprawę świadków:

Moniki ....., zam.....

Ewy....., zam. ....

UZASADNIENIE

Powódka Anna ..... i pozwany Andrzej ..... poznali się w ..... i zaczęli spotykać się systematycznie. W czasie od lutego do czerwca 1998 powódka Anna ..... i pozwany Andrzej ..... wielokrotnie współżyli ze sobą cielesnie. Gdy w czerwcu 1998 r. powódka Anna oświadczyła pozwanemu, iż jest w ciąży i że to on jest ojcem mającego się urodzić dziecka, pozwany przestał spotykać się z powódką (choć wcześniej proponował jej małżeństwo). W wyniku współżycia cielesnego z pozwanym powódka Anna ..... w dn. .... urodziła małą Magdalenę .....

Dowód:

- odpis zupełny aktu urodzenia małej powódki;
- zeznanie świadka Moniki .....
- przesłuchanie powódki Anny ..... i pozwanego Andrzeja .....

Pismem z dn. .... powódka Anna ..... poinformowała pozwanego o urodzeniu się córki, zaprosiła pozwanego na dzień ..... na uroczystość chrztu córki i zwróciła się do pozwanego, aby łożył na jej rzecz alimenty w kwocie 400 zł oraz zapłacił powódce Annie ..... kwotę 3 000 zł tytułem połowy poniesionych przez nią wydatków związanych z ciążą i porodem. W odpowiedzi na to w dniu ..... pozwany napisał, aby w sprawie, o której powódka pisze w swym liście, zwróciła się do ojca dziecka.

Dowód:

- odpis pisma powódki z dn. ....;
- pismo pozwanego z dn. ....

Na zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb małej powódki jest niezbędne po 800 zł miesięcznie. Małoletnia powódka nie ma żadnego majątku. Matka powódki zatrudniona jest jako fryzjerka w Salonie Fryzjerskim „Sawa” w Słupsku. Obecnie korzysta z urlopu macierzyńskiego i otrzymuje zasiłek - miesięcznie w wysokości ..... zł. Oprócz tego otrzymuje ona zasiłek rodzinny dla małej powódki w kwocie ..... zł miesięcznie. Poza zasiłkiem macierzyńskim powódka Anna ..... nie ma innych źródeł utrzymania. Nie ma ona żadnego majątku przynoszącego dochód. Jest samotna i poza córką nie ma nikogo na swoim utrzymaniu.

Dowód: zaświadczenie z miejsca pracy o wysokości otrzymywanego przez powódkę zasiłku macierzyńskiego.

Pozwany jest zatrudniony jako dziennikarz w ..... i zarabia ..... miesięcznie. Jest kawalerem i poza małą powódką nie ma nikogo na utrzymaniu.

Dowód: przesłuchania powódki Anny ..... i pozwanego .....

W związku z porodem powódka zakupiła dla małej powódki łóżeczko, wózek oraz odzież niemowlęcą na łączną kwotę .....

Dowód:

- rachunek z dn. .... za zakup łóżeczka i wózka;
- rachunek z dn. .... za zakup odzieży niemowlęcej.

Wobec powyższego żądania powodów są uzasadnione. Zdaniem powodów uzasadniony jest również wniosek o zabezpieczenie powództwa.

Anna .....

Załączniki:

1. odpis zupełny aktu urodzenia małej powódki;
2. odpis pisma powódki z dn. .... ;
3. pismo pozwanego z dn. .... ;
4. zaświadczenie Salonu Fryzjerskiego „Sawa” w Słupsku z dn. .... ;
5. rachunek z dn. .... na zakup łóżeczka i wózka ;
6. rachunek z dn. .... na zakup odzieży niemowlęcej ;
7. opis pozwu i kserokopie załączników.

12.5. Pozew o przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny

Krosno, dn. ....

Sąd Rejonowy w Krośnie
III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Powód: Elwira .....
zam. ....

Pozwany: Waclaw.....
zam. ....

Wartość przedmiotu sporu: 10 800 zł

POZEW O PRZYCZYNIANIE SIĘ DO ZASPOKAJANIA POTRZEB RODZINY

Wnoszę o:

1. zasądzenie od pozwanego Waclawa ..... na rzecz powódki Elwiry ..... - tytułem przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny - kwoty 900 zł miesięcznie, począwszy od 1 lutego 2002 r. Kwota ta ma być płatna między 1. a 8. dniem każdego miesiąca z góry, wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi którejkolwiek z kwot;
2. zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu według norm przepisanych.

Ponadto wnoszę o:

3. zabezpieczenie powództwa przez zobowiązanie pozwanego Waclawa..... do uiszczania powódce Elwirze..... kwoty 600 zł miesięcznie przez czas trwania postępowania;
4. zobowiązanie pozwanego do złożenia zaświadczenia o wysokości zarobków za ostatnie 3 miesiące;
5. wezwanie świadków:
Ewy....., zam.....
Sebastiana....., zam.....

UZASADNIENIE

Strony są małżeństwem od 1997 r. Z małżeństwa tego pochodzi jedno dziecko - małaletnia córka Katarzyna....., ur. .... w Krośnie.

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa stron;
- odpis skrócony aktu urodzin Katarzyny .....

Powódka pracuje w Szpitalu Dziecięcym nr 2 w Krośnie jako pielęgniarka i zarabia 1000 zł miesięcznie. Nie ma żadnych innych źródeł dochodu. Z powodu konieczności sprawowania bieżącej opieki nad 3-letnią córką nie jest

w stanie podjąć dodatkowej pracy zarobkowej. Nie może też, z przyczyn leżących po stronie pracodawcy, zwiększyć ilości dyżurów pielęgniarских ponad limit objęty umową o pracę.

Dowód: zaświadczenie o zarobkach powódki za ostatnie 3 miesiące.

Pozwany jest z zawodu grafikiem komputerowym i pracuje w dużej agencji reklamowej „CO-LAGE”. Zarabia około 2500 zł miesięcznie. Dwa miesiące temu wyprowadził się ze wspólnego mieszkania stron i zamieszkał z inną kobietą. Od czasu przeprowadzki w żaden sposób nie przyczynia się do zaspokajania potrzeb rodziny. Lekceważy wszelkie prośby o pomoc finansową i unika kontaktowania się z córką.

Dowód: zeznania świadków Ewy ....., i Sebastiana .....

W czasie, gdy strony mieszkały razem, przeznaczały ok. 2000 zł miesięcznie na utrzymanie domu i rodziny - najem mieszkania 500 zł; opłaty za media 150 zł; rachunki za telefon i telewizję kablową 200 zł, wyżywienie 1000 zł; potrzeby córki (w tym basen 2 x tygodniowo) 150 zł. W aktualnej sytuacji powódka nie jest w stanie samodzielnie pokrywać tych kosztów.

Dowód:

- umowa najmu mieszkania stron;
- rachunki za opłaty stałe;
- rachunki za telefon i telewizję kablową;
- rachunki za basen córki Katarzyny.....

Wobec powyższego żądanie strony jest uzasadnione. Z uwagi na uwiarygodnienie przez powódkę roszczenia uzasadniony jest także wniosek o zabezpieczenie powództwa.

Elwira.....

Załączniki:

1. odpis skrócony aktu małżeństwa stron;
2. odpis skrócony aktu urodzin Katarzyny .....
3. zaświadczenie o zarobkach powódki za ostatnie 3 miesiące;
4. umowa najmu mieszkania stron;
5. rachunki za opłaty stałe;
6. rachunki za telefon i telewizję kablową;
7. rachunki za basen córki Katarzyny..... ;
8. odpis pozwu i załączników.

12.6. Wniosek o nakazanie wypłacenia małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka

Słupsk, dn. ....

Sąd Rejonowy w Słupsku
III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wnioskodawca: Barbara .....
zam. ....

Uczestnik: Andrzej .....
zam. ....

WNIOSEK O NAKAZANIE WYPŁACENIA MAŁŻONKOWI WYNAGRODZENIA ZA PRACĘ DRUGIEGO MAŁŻONKA

Wnoszę o:

1. nakazanie Zakładom Optycznym „LOOK” w Słupsku, aby wynagrodzenie za pracę (wraz z zasiłkiem rodzinnym) przypadające od Zakładów uczestnikowi postępowania Andrzejowi..... wypłacanie było w 3/4 do rąk jego żony - wnioskodawczyni Barbarze.....

Ponadto wnoszę o:

2. dopuszczenie dowodu z zeznań świadka Marianny....., zam..... ;
3. zwrócenie się do Zakładów Optycznych „LOOK”, w Słupsku, ul. ...., o informację o zarobkach uczestnika postępowania Andrzeja..... .

UZASADNIENIE

Od 15 maja 1999 r. pozostaję w związku małżeńskim z uczestnikiem postępowania Andrzejem ..... Z małżeństwa tego mamy małoletniego syna Jacka .....

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa stron;
- odpis skrócony aktu urodzenia Jacka..... .

Mieszkamy z mężem razem i pozostajemy we wspólności małżeńskiej. Wnioskodawczyni jest zatrudniona w Szkole Muzycznej I st. im. F. Chopina w Słupsku jako nauczycielka i zarabia 1200 zł brutto. Uczestnik jest z zawodu mechanikiem precyzyjnym i od kilku lat jest zatrudniony na stanowisku starszego majstra w Zakładach Optyki „LOOK” z pensją miesięczną 2000 zł brutto. Ponadto pobiera on zasiłek rodzinny na córkę.

Dowód: zaświadczenie o zarobkach wnioskodawczyni za ostatnie 3 miesiące

Przez pierwsze lata małżeństwa strony wspólnie utrzymywały dom. Ponad rok temu sytuacja uległa jednak zdecydowanej zmianie - uczestnik zaprzestał dawać jakiegokolwiek pieniądze na rzecz rodziny i zaczął przeznaczать zdecydowaną część zarobków na alkohol. Ze względu na wysokość swoich zarobków wnioskodawczyni nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić nawet podstawowych potrzeb rodziny. Same bieżące rachunki pochłaniają miesięcznie ponad 700 zł (czynsz - 380 zł; opłaty za gaz, wodę, energię - 150 zł; rachunek za telefon - 100 zł; koszty eksploatacji samochodu - 200 zł). Ze swojej skromnej pensji wnioskodawczyni musi utrzymać nie tylko siebie i syna, ale także zatroszczyć się o potrzeby żywieniowe i ubraniowe uczestnika.

Dowód:

- zeznania świadka Marianny....., zam..... ;
- rachunki za gaz, energię i wodę;
- zaświadczenie o wysokości czynszu.

W powyższej sytuacji dobro rodziny wymaga, aby zarobki męża w 75% wypłacane były do rąk wnioskodawczyni.

Barbara.....

Załączniki:

1. odpis skrócony aktu małżeństwa;
2. odpis skrócony aktu urodzenia Jacka ..... ;
3. zaświadczenie o zarobkach wnioskodawczyni za ostatnie 3 miesiące;
4. rachunki za gaz, energię i wodę;
5. zaświadczenie o wysokości czynszu;
6. odpis wniosku i załączników.

13. Gdzie szukać pomocy w trudnej sytuacji życiowej?

Jeśli potrzebujesz pomocy prawnej, zgłoś się do jednej z poniżej wymienionych instytucji lub organizacji:

Centrum Praw Kobiet, ul. Wilcza 60 lok. 19, 00 - 679 Warszawa, tel. (022) 621 35 37, tel./ fax (022) 652 01 17, e-mail: temida@cpk.org.pl, strona internetowa: www.cpk.org.pl

Centrum Praw Kobiet - oddział w Krakowie, ul. Brodzińskiego 8, 30-506 Kraków, tel. (012) 296 13 70. e-mail: biuro@cpk.org.pl

Centrum Praw Kobiet - oddział w Gdańsku, ul. Gen. de Gaulle'a 1b/15, 80-261 Gdańsk, tel. (0-58) 341-79-15, e-mail: cpk_gdansk@cpk.org.pl

Centrum Praw Kobiet - oddział w Łodzi, ul. Piotrkowska 115, 90-430 Łódź. tel. (042) 633 34 04, e-mail: cpk@cpk.lodz.pl

Centrum Praw Kobiet - oddział w Grójcu, ul. Piłsudskiego 27, 05-600 Grójec, tel. (0 48) 624 07 17

Centrum Promocji Kobiet, ul. Lwowska 17/3, 00-660 Warszawa, tel. (022) 629 92 57, e-mail: centrum@promocjakobiet.pl

Demokratyczna Unia Kobiet, ul. Grunwaldzka 5/2, 32-500 Chrzanów, tel. (032) 623 25 16

Demokratyczna Unia Kobiet, ul. 1 Maja 44, 55-200 Oława, tel. (071) 303 39 86, e-mail: krystynaswiderska@poczta.onet.

Demokratyczna Unia Kobiet, ul. Targowa 13/15, 87-100 Toruń, tel. (056) 659 13 99, e-mail: duk.torun@wp.pl

Demokratyczna Unia Kobiet, ul. Rybnicka 39, 52- 01 Wrocław, tel. (071) 342 16 93, e-mail: dukwroc@free.ngo.pl, dfsisk@fr

Demokratyczna Unia Kobiet, ul. Dworcowa 5/2, 41-800 Zabrze, tel. (032) 370 27 00

Fundacja Pomocy Samotnej Matce „PRO-VITA”, ul. Garbary 22, 61-867 Poznań, tel. (061) 853 05 87, e-mail: fpsm@free.ngo.pl

Liga Kobiet Polskich, ul. Modrzewiowa, 685-631 Bydgoszcz, tel. (052) 346 03 38

Liga Kobiet Polskich, ul. Czepliniecka 19 a, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 632 19 68

Liga Kobiet Polskich, ul. Legionów 2, 90-401 Łódź, tel. 0 800 345 056

Liga Kobiet Polskich, ul. Sempołowskiej 2, 45-044 Opole, tel. (077) 454 36 83, e-mail: lkpopole@os3.com.pl

Liga Kobiet Polskich, Al. Wojska Polskiego 69, 70-487 Szczecin, tel. (091) 421 25 25, e-mail: annawawrzy-niak@tenbit.pl

Liga Kobiet Polskich - Koło nr 2 „Femina”, os. Wojska Polskiego 18/4/3, 57-402 Nowa Ruda, tel. (074) 872 60 39 e-mail: gosia.js@wp.pl

Liga Kobiet Polskich Zarząd Główny, ul. Bracka 5, 00-501 Warszawa, tel. 022) 621 29 64, 625 e-mail: ligakobietpolskich@o2.pl

Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA, Plac Matejki 3 a, 65-001 Zielona Góra, tel. (068) 454 92 32, e-mail: baba@baba.org.pl

Stowarzyszenie Kobiet na rzecz Kobiet, ul. Miła 26, 77-100 Bytów, tel. (059) 822 49 49

Stowarzyszenie Kobiety - Kobietom, ul. Mickiewicza 3/5, 60-833 Poznań, tel. (061) 851 97 84, e-mail: cdz@cdz.org.pl

Stowarzyszenie Sieć Współpracy Kobiet NEWW-Polska, ul. Miszewskiego 17, pok. 100, 80-239 Gdańsk, tel. (0*58) 344 97 50, e-mail: neww@neww.org.pl

Wybrane publikacje Fundacji Centrum Praw Kobiet

1. Poradniki z serii „Poznaj swoje prawa...”

Jeśli jesteś ofiarą przemocy
Jeśli jesteś ofiarą gwałtu
Zanim powiesz „tak”
Jeśli chcesz się rozwieść
Rodzice i dzieci
Wszystko o alimentach i ...
Konkubinat... i co dalej?
Majątek wspólny i jego podział
Wszystko o dziedziczeniu
Przed sądem cywilnym
Na rynku pracy
Sprawy mieszkaniowe

2. Poradniki z serii „Poznaj siebie i swój związek”

Jak dogadać się we dwoje

3. Ulotki

Przemoc w rodzinie – przerwijmy złą złą milczenia
Przemoc w rodzinie – powiedz „Nie”
Przemoc w rodzinie – mężczyźni mówią „Nie”
Przemoc w rodzinie – masz prawo
Gwałt – to nie ty jesteś winna
Dyskryminacja – nie musisz się na to godzić
Molestowanie w pracy
Alkoholizm - gdy on pije
Bądź rozważna – pieniądze w małżeństwie

4. Publikacje z serii „Prawo dziś i jutro”

Przemoc w rodzinie wobec kobiet i dzieci
Przemoc w rodzinie a wymiar sprawiedliwości

5. Kobiety w latach 90. – raport, (wersja polska i angielska)

6. Kobiety w Polsce 2003 – raport

7. Równość praw kobiet i mężczyzn. Ustawodawstwo Unii Europejskiej i Rady Europy. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Teksty i komentarze

8. Żywoty kobiet

9. Kobiety rozmawiają z kobietami – przewodnik dla doradczyń

10. Razem w Europie – informatorka równościowa

11. Przemoc w rodzinie wobec kobiet i dzieci z serii Prawo dziś i jutro

12. Prawo i Płeć – czasopismo Fundacji Centrum Praw Kobiet